

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

**Příměstské tábory jako trend poslední doby očima
organizátorů**

Bakalářská práce

Autor: Pavel Martinec
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci
v etopedických zařízeních
Vedoucí práce: Mgr. Alena Knotková
Oponent práce: Mgr. Lucie Křivánková, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Pavel Martinec
Studium:	P19P0241
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních
Název bakalářské práce:	Příměstské tábory jako trend poslední doby očima organizátorů
Název bakalářské práce AJ:	Suburban camps as a current trend according to the organizers

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá problematikou příměstských táborů, které se v poslední době stávají stále populárnějšími. S využitím odborné literatury a dalších odborných materiálů se budu v teoretické části práce věnovat pedagogice volného času. Dále popíšu specifika táborů obecně, a podrobněji se zaměřím na příměstské tábory, na jeho účastníky, včetně organizátorů a vedoucích, a také na využití poznatků zážitkové pedagogiky na těchto akcích. Praktická část se bude zabývat výzkumným šetřením mezi organizátory. Cílem je analyzovat jejich přístupy při pořádání příměstských táborů. Ke zjištění těchto skutečností bude využito polostrukturovaných rozhovorů.

KAPLÁNEK, Michal. Volný čas a jeho význam ve výchově. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1250-8.

HENDL, J. Kvalitativní výzkum, Základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál, 2012, 408 s. ISBN 978-80-262-0219-6.

Zadávací pracoviště:	Katedra sociální pedagogiky, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Knotková
Oponent:	Mgr. Lucie Křivánková, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	13.1.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem Příměstské tábory jako trend poslední doby očima organizátorů vypracoval pod vedením Mgr. Aleny Knotkové samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 10. 4. 2023

Pavel Martinec

Poděkování

Rád bych v první řadě poděkoval Mgr. Aleně Knotkové za odborné vedení, ochotu a pomoc při zpracovávání mé bakalářské práce. Dále děkuji všem informantům, kteří mi poskytli cenné informace k vypracování mé práce. Nakonec také děkuji mé rodině a mým kamarádům, kteří mi poskytli podporu, lásku a byli pro mě oporou po celou dobu studia.

ANOTACE

MARTINEC, Pavel. Příměstské tábory jako trend poslední doby očima organizátorů. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023. Bakalářská práce. 53 s. Vedoucí práce Alena Knotková.

Bakalářská práce „Příměstské tábory jako trend poslední doby očima organizátorů“ se zabývá problematikou příměstských táborů, které jsou trendem poslední doby, pohledem organizátorů. Cílem práce je analyzovat přístupy organizátorů v pořádání příměstských táborů, a to od samotného plánování, přes realizaci, až po následné zhodnocení. Práce je složena ze dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část je rozdělena do tří kapitol, ve kterých se, za podpory literárních a elektronických pramenů, věnuje problematice volného času, konkrétně pedagogickému ovlivňování výchovy ve volném čase, osobnostním a kvalifikačním předpokladům volnočasového pedagoga, zážitkové pedagogice a jejímu využití na příměstských táborech, a samotným příměstským táborem. V praktické části, osahující jednu kapitolu, je pozornost věnována analýze přístupů organizátorů k pořádání příměstských táborů. V závěru práce je shrnuto výše zmíněné a výsledky empirického šetření.

Klíčová slova: volný čas, příměstský tábor, zážitková pedagogika, organizátor příměstského tábora

ANOTATION

MARTINEC, Pavel. Suburban camps as u current trend according to the organizers. Hradec Králove: Faculty of Education, University of Hradec Kralove, 2023. 53 s. Bachelor thesis.

The Bachelor's thesis "Suburban camps as u current trend according to the organizers" deals with the issue of suburban camps, which are a trend of recent times, from the perspective of organizers. The aim of the thesis is to analyze the approaches of organizers in organizing suburban camps, from planning to implementation to subsequent evaluation. The thesis consists of two parts, theoretical and practical. The theoretical part is divided into three chapters, which, with the support of literary and electronic sources, focus on the issue of leisure time, specifically the pedagogical influence on education in leisure time, personal and qualification prerequisites of leisure-time educators, experiential education and its use in suburban camps, and suburban camps themselves. In the practical part, which comprises one chapter, attention is paid to the analysis of the approaches of organizers in organizing suburban camps. The conclusion of the thesis summarizes the aforementioned and the results of empirical research.

Keywords: leisure time, suburban camp, experiential education, suburban camp organizer

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:

Podpis studenta:

Obsah

ÚVOD	9
1 PEDAGOGICKÉ OVLIVŇOVÁNÍ VÝCHOVY VE VOLNÉM ČASE	10
1.1 VYMEZENÍ POJMU VOLNÝ ČAS	10
1.2 POHLEDY NA FUNKCE VE VOLNÉM ČASE.....	11
1.3 CÍLE, PODMÍNKY A PROSTŘEDKY VÝCHOVY VE VOLNÉM ČASE	13
1.4 POŽADAVKY NA VÝCHOVU VE VOLNÉM ČASE.....	14
1.5 PROFESNÍ PŘÍPRAVA A OSOBNOST PEDAGOGA VOLNÉHO ČASU	15
2 ZÁŽITKOVÁ PEDAGOGIKA JAKO TREND V PVČ	19
2.1 VÝCHOVNÉ CÍLE ZÁŽITKOVÉ PEDAGOGIKY	19
2.2 HRA JAKO PROSTŘEDEK ZÁŽITKOVÉ PEDAGOGIKY	20
2.3 VYUŽITÍ ZÁŽITKOVÉ PEDAGOGIKY NA PŘÍMĚSTSKÝCH TÁBORECH	21
3 PŘÍMĚSTSKÉ TÁBORY	25
3.1 PŘÍMĚSTSKÉ TÁBORY JAKO FORMA ČINNOSTI PEDAGOGIKY VOLNÉHO ČASU	25
3.2 PŘÍMĚSTSKÉ TÁBORY Z POHLEDU LEGISLATIVY	26
3.3 PRACOVNÍCI NA PŘÍMĚSTSKÝCH TÁBORECH	28
4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	31
4.1 STANOVENÍ CÍLŮ VÝZKUMU	31
4.2 KONCEPTUÁLNÍ RÁMEC	31
4.3 DEFINOVÁNÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	32
4.4 METODA SBĚRU DAT	33
4.5 SBĚR DAT	34
4.6 ANALÝZA A VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	35
4.7 ZÁVĚREČNÉ SHRUTÍ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	45
ZÁVĚR	48
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	50
SEZNAM PŘÍLOH	53

Úvod

Jako téma bakalářské práce jsem si zvolil „Příměstské tábory jako trend poslední doby očima organizátorů“. Takové téma jsem si zvolil, protože mám pětiletou praxi ve volnočasových zařízeních. Přes dva roky jsem pracoval ve středisku volného času, na pozici pedagoga volného času. Vedl jsem zájmové kroužky, působil v dětské skupině a spolupořádal příměstské tábory a další jednorázové akce. Momentálně dva roky pracuji na základní škole, kde jsem na pozici vychovatel ve školní družině.

Zajímá mě, jak organizátoři přistupují k pořádání příměstských táborů, jelikož jsem si na minulém pracovním místě všiml, že je o příměstské tábory ze strany rodičů a dětí velký zájem.

Zajistit smysluplné trávení volného času dětí o prázdninách je dle mého názoru otázkou každých, ať už pracujících, či nepracujících, rodičů o letních prázdninách. Ideální volbou jsou pak letní tábory, v mém případě ty příměstské, kterým se budu věnovat v mé bakalářské práci. Tato práce nabízí v teoretické části základní přehled o volném čase, příměstských táborech a zážitkové pedagogice.

První kapitola mé práce se zabývá pedagogickým ovlivňováním výchovy ve volném čase. Jsou zde popsána vymezení volného času a pohledy na funkce ve volném čase. Dále se zabývá cíli, prostředky, požadavky a podmínkami výchovy ve volném čase. Závěr kapitoly se věnuje nejen kvalifikačním, ale i osobnostním předpokladům pedagoga volného času.

Druhá kapitola nabízí pohled do zážitkové pedagogiky jako trendu v pedagogice volného času. Kapitola se věnuje výchovným cílům zážitkové pedagogiky, hře jako prostředku pedagogiky zážitku a tomu, jak lze poznatky ze zážitkové pedagogiky využít na příměstských táborech.

Třetí, tedy poslední kapitola teoretické části, se věnuje samotným příměstským táborům. Rozebírá samotné příměstské tábory jako formu činnosti pedagogiky volného času, dále pak zajištění příměstských táborů z pohledu legislativy. Závěr třetí kapitoly je věnován personálnímu zajištění.

V praktické části bakalářské práce, a zároveň ve čtvrté kapitole, je pozornost věnována na organizátory příměstských táborů. Pro výzkum je zvolené kvalitativní šetření za pomoci polostrukturovaných rozhovorů. Výzkumný vzorek sčítá dohromady čtyři organizátory, kteří mají s pořádáním příměstských táborů zkušenosti. Následně jsou pak jejich poznatky analyzovány. Cílem praktické části je analyzovat různé přístupy organizátorů k pořádání příměstských táborů od plánování, přes samotnou realizaci, až po závěrečné zhodnocení celého procesu pořádání.

1 Pedagogické ovlivňování výchovy ve volném čase

Ať už si to přímo uvědomujeme nebo ne, s volným časem se setkáváme každý. Ať už máme na mysli různé zájmové kroužky, letní tábory, nebo různé volnočasové aktivity. Měli bychom mít na paměti, že volný čas je důležitý pro každého z nás. U dětí ve většině případů řídí jejich volný čas rodiče, a ne vždy je lehké najít takový způsob, aby děti trávily svůj volný čas efektivně a zároveň tak, aby je to bavilo. V této kapitole se podíváme společně na to, jak volný čas definují různí autoři, kteří se této problematice věnovali, dále si představíme, jaké funkce a požadavky může mít výchova ve volném čase, její cíle, prostředky a podmínky. V poslední části si řekneme o tom, jaké kvalifikační požadavky by měl pedagog volného času splňovat, a jaké osobnostní předpoklady by ho měly tvořit.

1.1 Vymezení pojmu volný čas

Existuje mnoho různých definic, jak bychom mohli pojem volný čas definovat. Jiný pohled na to budou mít sociologové, pedagogové i psychologové.

Z pohledu Pávkové (2014) je volný čas takový čas, který nám v průběhu dne zbude po splnění všech povinností. Jedná se o činnosti, kam řadíme ty aktivity, které vykonáváme rádi a dobrovolně, a jenž nám přinášejí uspokojení a radost.

Podobně tak uvažují i Hájek, Hofbauer a Pávková (2008), kteří ve své knize ještě zmiňují mimo povinnosti a potřeby také chod rodiny, péči o děti, provoz domácnosti, dojíždění do práce, a další mimopracovní povinnosti. Volný čas pak označují jako čas, který můžeme využít pro sebeurčující a sebe vytvářející činnosti. Mezi ně řadí např. zájmovou činnost nebo odpočinkové a zábavné aktivity.

Ideálně bychom si měli najít takový program ve volném čase, který nám bude nejen relaxem a zábavným trávením času, ale zároveň také určitým rozvojem, při kterém budeme mít možnost pracovat na svých dovednostech a schopnostech, a ty nadále rozvíjet.

Hlavními funkcemi dle Houfbauera (2004) jsou:

- odpočinek,
- zábava,
- rozvoj osobnosti.

Z předešlých definic se dá říct, že volný čas je doba, kterou trávíme tím, co nás baví, a co nás nějakým způsobem naplňuje. Můžeme sem zařadit třeba čtení knih nebo hraní počítačových her, protože tyto činnosti bychom měli správně konat, až když máme všechny povinnosti splněné.

Setkáváme se také s pojmem pedagoga volného času. Bauman (2012) popisuje ve své literatuře tři možnosti, jak výraz pedagogika volného času použít. První možnost, jak můžeme pedagogiku volného času chápat, je jako studijní obor, druhou možnost bereme jako výchovně vzdělávací praxi a třetí možností ji můžeme chápat jako vědní obor.

Můžeme shrnout tak, že samotný obor můžeme brát jako studium (různé obory, kurzy a programy na středních a vysokých školách), nebo jako volnočasové aktivity v různých zařízeních (střediska volného času, domovy dětí a mládeže atd.), nebo jako obor, který můžeme dále vědecky zkoumat a rozvíjet.

Pedagogika volného času se zabývá:

- *„obsahem, formami a prostředky edukačních aktivit pro kultivaci individuálně a společensky prospěšného trávení volného času u dětí a mládeže;*
- *činností školských a jiných zařízení, která zabezpečují edukaci ve volném čase*
- *teorii a výzkumem toho, jak současná mládež (resp. i jiné skupiny populace) tráví volný čas v podmínkách soudobého stavu společnosti“ (Průcha, 2009, str. 92-93).*

Jestliže pomocí volného času chceme dosáhnout nějakých cílů, nemůžeme to dělat pouze pro zábavu, takže pokud bychom chtěli ve volném čase působit na děti, pedagogický vztah bychom měli vyměnit za přátelské spolubytí. V tom bychom neměli pociťovat žádnou odpovědnost za toho druhého a ani bychom sami neměli vymezovat, co je pro něj nejlepší (Kaplánek, 2017).

1.2 Pohledy na funkce ve volném čase

Tato podkapitola nám nabídne pohled do funkcí výchovy ve volném čase. V dnešní uspěchané době je volný čas pro některé z nás velmi vzácný. Každý jedinec bere svůj volný čas jinak. Někdo je rád za víkend, kdy se může věnovat svým zájmům naplno, jiný si zas nedokáže den bez pár hodin pro sebe ani představit. Otázkou pak také zůstává, jak si umíme s volným časem poradit, a jestli vůbec chceme volný čas efektivně využít. Volnému času a jeho funkcím

se věnuje několik autorů a autorek. Podrobněji si rozebereme, jak se na funkce volného času dívá Pávková a Kratochvílová ve svých dílech.

Pávková (2014) popisuje čtyři základní funkce volného času. Řadí mezi ně funkce výchovně-vzdělávací, zdravotní, sociální a preventivní. Ty pak následně popisuje následovně:

- **funkce výchovně-vzdělávací** – spočívá především v záměrném ovlivňování osobnosti vychovávaných. Aby tato funkce byla úspěšně naplněna, jsou zapotřebí vhodně zvolené pedagogické prostředky. Rozvíjí se při nich nejen psychické a fyzické vlastnosti jedince, ale také rozumové, volní a emoční vlastnosti. Výchova nabízí i možnosti pro kultivaci potřeb, rozšiřování a prohlubování zájmů, v neposlední řadě také napomáhá k rozvíjení specifických schopností,
- **zdravotní funkce** – měla by správně podporovat zdravý tělesný, duševní i sociální vývoj vychovávaného. Pedagog by měl být schopný např. uspořádat denní režim podle potřeb, zajistit dostatek pohybových aktivit, vést ke zdravým stravovacím návykům nebo odstraňování zlovyků. Dále by měl pěstovat hygienické návyky, dodržovat zásady bezpečnosti práce a respektovat požadavky psychohygieny,
- **sociální funkce** – zajištění bezpečnosti a dohledu nad dětmi, ale také v navazování sociálních vztahů a přátelství s jedinci, kteří mají společné zájmy. Měl by také nabídnout vychovávaným možnost zaujímat různá postavení ve skupině tak, aby mohli zdokonalovat své dovednosti v sociálním učení. Tato funkce by měla být nápomocna případům, kdy dítě pochází z problematického rodinného prostředí. Pedagog by totiž měl nabídnout všem dětem stejnou pozornost a péči,
- **preventivní funkce** – předcházení negativních jevů, kam můžeme zařadit např. krádeže, lhaní nebo útěky z domova. Je menší pravděpodobnost, že dítě, které má svůj volný čas efektivně využitý, podlehne špatným vzorům.

Kratochvílová (2004) pak zařazuje ještě **funkci seberealizační**, ve které jedinec rozvíjí a uplatňuje vlastní zájmy. Aktivity si pak volí podle sebe.

Dle mého názoru je otázkou, zda v dnešní době alespoň drtivá většina volnočasových aktivit výše zmíněné funkce naplňuje. Pokud dítě chodí na zájmový kroužek, je úkolem pedagoga zajistit, aby byly všechny funkce naplněny. To, jak se to daří, pak záleží nejen na úrovni pedagoga, ale také na vnějších podmínkách (materiální vybavení, počet účastníků ve skupině atd.), ty jsou v mnoha případech právě hlavním problémem toho, že ne vždy se povede dojít tam, kam bychom chtěli. Je totiž např. rozdíl, když má pedagog ve skupině dětí patnáct nebo

třicet. S přibývajícím počtem dětí se pak zajištění bezpečnosti a dohled nad dětmi stává složitějším a funkce tak nemůže být zcela naplněna.

1.3 Cíle, podmínky a prostředky výchovy ve volném čase

Důležitými aspekty výchovy ve volném čase jsou její cíle, podmínky a prostředky. Kdykoli vchází pedagog do výchovného působení, měl by stanovit cíle a prostředky, kterými lze cílů dosáhnout.

Ve volnočasové výchově najdeme obecné i dílčí cíle. Obecnými cíli vychovávajícího je naučit jedince správně a rozumně využívat volný čas. Dílčí cíle vychází z těch obecných, tam můžeme zařadit třeba rozvíjení zájmů, kultivování potřeb, vhodné uspořádání dne, nebo vést ke zdravému životnímu stylu (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008).

Co se týče podmínek, můžeme je rozdělit na vnější a vnitřní. Aby si pedagog mohl o podmínkách výchovy zjistit informace, využívá metody pedagogické diagnostiky, mezi které patří např. pozorování nebo rozhovor. Do vnitřních podmínek zahrnujeme věk a individualitu vychovávaných jedinců. Pedagog by měl znát věkové zvláštnosti lidí, se kterými ve volném čase pracuje, musí volit vhodné cíle a pedagogické prostředky. Prostředí a materiální vybavení řadíme k podmínkám vnějším. Prostředí může být různé, ale vždy by mělo vyhovovat výchovným záměrům (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008).

Abychom mohli dosáhnout výchovných cílů, je potřeba volit vhodné výchovné prostředky. Samotný obsah výchovy není u nás vymezen žádnými pedagogickými dokumenty. Výhodou je, že pedagog má tvůrčí volnost a může uplatnit své postupy. Pojí se s tím ale velká odpovědnost. Výchova ve volném čase má činnostní charakter. Kam řadíme např. činnosti zájmové nebo rekreační či odpočinkové. Výchovnými metodami a formami označujeme cesty, díky kterým dosahujeme výchovných cílů. Metody můžeme rozdělit na slovní, názorné a praktické. Volíme metody, které povzbuzují aktivitu dětí, důraz se klade i na osobní příklad pedagoga, kterým si jedinci upevňují žádoucí formy chování. Náročné, ale významné je i používání odměn a trestů (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008).

Ne vždy se pedagogovi podaří zvolit takové výchovné prostředky, kterými je schopen dosáhnout kýžených cílů. Důležitá je v takovém případě i samotná sebereflexe pedagoga, kterou by měl po každém výchovném působení vykonat. O prostředku odměn a trestů, který je zmíněn v předešlém odstavci se osobně domnívám, že by v dnešní době neměl mít takový prostor. Ač

ho ještě mnoho vychovávajících používá, otázkou je, zda opravdu díky němu dojde tam, kam potřebuje.

Ztotožňuji se s názorem dětské psycholožky a speciální pedagožky PhDr. Evy Šimotové, která mezi rizika spojená s tresty řadí např. zneužití moci, budování pocitu strachu, směřování pozornosti na důsledek trestu, ale ne na důsledky chování. Dále dle ní narušuje sebeúctu dítěte nebo samotný vztah k vychovávajícímu. Tresty tak nesměřují pozornost k nežádoucímu chování, ani k jeho nápravě. Místo nich můžeme zvolit metodu přirozených následků, která buduje charakter a zodpovědnost. Když dítě rozbije hračku, podílí se na její opravě, když někomu ublíží, omluví se. Podle Šimotové bychom měli nahradit i odměny, a to třeba oceněními, kterými podporujeme vnitřní motivaci dítěte a radost z činnosti. (Babinet, online)

Významnými prostředky výchovy jsou i prostory a materiální vybavení. Děti v takovém prostředí tráví mnoho času, proto musí splňovat různé požadavky, ať už estetické, hygienické nebo pedagogicko-psychologické. Prostředky výchovy se ale mohou stát i různé jevy a situace, většinou neplánované. U nich pak záleží, jak s nimi pedagog naloží, a jak je dokáže využít. Za zmínku pak stojí i obrovský vliv masmédií. Vliv masmédií nelze nijakým způsobem zrušit, vychovatel by ale měl být připraven diskutovat a vyjadřovat své stanoviska (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008).

1.4 Požadavky na výchovu ve volném čase

Existuje několik požadavků, které na volný čas a výchovu v něm máme. Tyto požadavky by nám měly říct, jak výchovu ve volném čase konat, aby byla pro účastníky opravdu tím odpočinkem, zábavou a rozvojem, jak zmiňujeme v předešlých kapitolách.

Pávková (2014) říká, že je nezbytné, aby pedagog volného času znal podmínky výchovy, a volil tak vhodné výchovné prostředky. Zmiňuje Jana Ámose Komenského, který už některé požadavky formuloval, např. postup od blízkého ke vzdálenému, od konkrétního k abstraktnímu a od známého k neznámému.

Sama Pávková (2014) pak zmiňuje několik specifických požadavků a tvrdí k nim následující:

- **pedagogické ovlivňování volného času** – je to cílevědomé vedení k efektivnímu využívání volného času, je ale nenásilné a citlivé,

- **požadavek dobrovolnosti** – svobodná volba činnosti, dobrovolná účast, pedagog by měl pozitivně motivovat tak, aby do činností ve volném čase vychovávaného nenutil, program by měl odpovídat přáním, potřebám a zájmům dětí,
- **požadavek jednoty a specifičnosti vyučování a doby mimo vyučování** – cílem je rozvoj osobnosti dítěte,
- **požadavek aktivity** – aktivní účast dětí na plánování, realizaci a hodnocení činností, ze strany pedagoga podpora samostatnosti, nápaditosti a spolupráce,
- **požadavek seberealizace** – dítě by mělo rozvíjet své vlohy, zažít v některé oblasti úspěch, může mít zásadní vliv na další vývoj pro žáky, kterým se tolik nedaří ve škole,
- **požadavek pestrosti a přitažlivosti** – vhodně zvolené formy, metody a obsah, střídání činností, respektování přání a potřeb účastníků,
- **požadavek odpočinkového a rekreačního zaměření** – cílem je odstranit únavu a zregenerovat síly,
- **požadavek citlivosti a citovosti** – citlivost pedagoga vůči účastníkům hlavně v oblasti motivace, vyváženost v působení na rozumovou a citovou složku psychiky, výchova zážitkem,
- **požadavek sociálního kontaktu** – význam osobních vztahů, vliv sociální skupiny, charakter dobrovolné účasti.

Novotná (2017) ve své knize ještě dodává, že v žádném dokumentu není rozpracován žádný obsah výchovy mimo vyučování.

Pokud bych měl ukázat na příkladu, mohu využít své poznatky z profesního života. Pracuji jako vychovatel ve školní družině, mým hlavním cílem by mělo být zajistit to, aby žáci trávili svůj volný čas efektivně. Měl bych jim ale zároveň dát prostor, aby si sami do určité míry vybrali. Není mým úkolem je nutit, spíš jim ukázat cestu a někam je nasměrovat, dále bych měl využívat pozitivní motivaci, netrestat, vhodně volit metody a prostředky.

1.5 Profesní příprava a osobnost pedagoga volného času

V této kapitole se zaměřím na to, jak se člověk může stát pedagogem volného času. V aktuální době je o tuto profesi stále zájem a bude ještě do té doby, co bude ze strany společnosti potřeba zajistit kvalitní a efektivní trávení volného času pro děti, mládež ale i dospělé.

Když se řekne volnočasový pedagog, spousta lidí nabude dojmu, že je to pedagogický pracovník, který pracuje výhradně s dětmi. Opak je však pravdou, pedagog volného času nemusí pracovat pouze s dětmi a mládeží, využití může najít i mezi dospělými, např. ve zdravotních zařízeních (nemocnicích nebo léčebnách dlouhodobě nemocných), sociálních zařízeních (různých stacionářích, domovech pro seniory a spoustách dalších sociálních služeb).

Lidé také často nechápou rozdíl mezi pedagogem volného času a vychovatelem. Rozdíl můžeme vidět třeba v zákonu, kterým se musí řídit všichni pedagogičtí pracovníci v České republice. Jedná se o zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. Podle výkladu v zákonu je pedagog volného času takový člověk, „*který vykonává komplexní přímou pedagogickou činnost v zájmovém vzdělávání ve školách a školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*“ (Zákon o pedagogických pracovnících). Naopak o vychovateli říká, že je to taková osoba, „*která vykonává přímou pedagogickou činnost ve školském výchovném a ubytovacím zařízení nebo v jeho oddělení zřízeném pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ve školském zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy, nebo ve středisku výchovné péče*“ (Zákon o pedagogických pracovnících). Podle výkladu v zákonu by se tedy dalo říci, že pedagog volného času pracuje výhradně v zařízeních pro zájmové vzdělávání, kdyžto vychovatel působí v různých zařízeních, kde probíhá výchova, ale nijak spojená se zájmovým vzděláváním.

Reálný pohled do života ale ukazuje, že moc lidí nerozlišuje rozdíl mezi pedagogem volného času a vychovatelem. Když se podíváme na nabídky práce, nejčastěji najdeme slovo vychovatel ve spojení se segmentem školství nebo vězeňství, pedagoga volného času pak též se školstvím, ale také se sociálními službami a dalšími.

Ve spojení např. s domovy pro seniory se pak v poslední době často používá termín „aktivizační pracovník“, což je „*termín pro pozici člověka pracujícího v sociálních službách, takový pracovník má za úkol pracovat s pacienty/klienty, kteří mají sníženou soběstačnost, a pomáhat jim s "aktivizací", pomáhá jim s pohybem, cvičením, učí je zvládat běžné denní činnosti či s nimi procvičuje kognitivní funkce, dále může například připravovat různé volnočasové aktivity*“ (Superia, online).

Aby se člověk mohl stát pedagogem volného času, má podle zákona o pedagogických pracovnících několik možností, které si vyjmenujeme v následujících bodech:

- střední vzdělání s maturitní zkouškou v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením, nebo
- střední vzdělání s maturitní zkouškou v oboru jiného vzdělávacího programu s podmínkou celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou se zaměřením na pedagogiku, nebo studiem pedagogiky,
- vyšší odborné vzdělávání v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením, nebo
- vyšší odborné vzdělávání v oboru jiného akreditovaného vzdělávacího programu s podmínkou celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou se zaměřením na pedagogiku, nebo studiem pedagogiky,
- vysokoškolské vzdělání v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd, nebo
- vysokoškolské vzdělání v jiném akreditovaném studiu s podmínkou celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou se zaměřením na pedagogiku, nebo studiem pedagogiky.

Co se týče středního školství, nabízí Česká republika několik státních i soukromých škol. Vyloženě obor pro pedagogy volného času není, existují ale maturitní čtyřleté obory, jako jsou např. Pedagogické lyceum nebo Sociální činnost. Absolvování těchto oborů splňuje požadavky podle zákona, jelikož část maturitní zkoušky je z pedagogiky a psychologie.

Na vyšší odborné školy může budoucí pedagog volného času vyrazit např. na obor sociální práce a sociální pedagogika, nebo předškolní a mimoškolní pedagogika.

Pokud někdo přemýšlí nad získáním vysokoškolského titulu, pak existuje např. na Technické univerzitě v Liberci bakalářské studium oboru Pedagogika volného času. Jsou ale i jiné alternativy, např. v Hradci Králové nebo v Ústí nad Labem je k dispozici obor Sociální pedagogika, a to jak v bakalářském druhu programu, tak i v magisterském.

Několik vysokých škol a univerzit nabízí v centru celoživotního vzdělávání mnoho programů, pro příklad třeba Masarykova univerzita v Brně nabízí doplňující pedagogické studium v programu Vychovatelství v délce tří semestrů.

Pozornost také zaměříme na osobnostní předpoklady pedagoga volného času. Kromě znalostí a dovedností by takový člověk měl mít vlastnosti, které jsou pro práci s nejen dětmi a mládeží nutné. Když se díváme do inzerátů a sjedeme na požadavky, často mezi nimi vidíme pouze požadované vzdělání dle zákona o pedagogických pracovnících, občas se tam vyskytne něco

jako „mít rád děti“ nebo „být empatický“. Z mých osobních zkušeností ale bohužel moc zaměstnavatelů na osobnostní rysy zájemců o práci nekouká. Pojďme minimálně říct, jak by v ideálním světě rys mohl vypadat.

Co se pedagogických pracovníků a jejich rysů osobností týče, jsou důležité následující vlastnosti:

- *„schopnost empatie, vcítění se do prožívání druhých,*
- *komunikativnost, dovednosti verbálního i neverbálního sdělování a umění naslouchat, potěšení z komunikace s lidmi,*
- *přiměřená míra dominantnosti, která umožňuje vedení jiných lidí,*
- *odolnost, zvládnání náročných životních situací, stabilita, nekonfliktnost,*
- *pozitivní ladění, optimismus i zdravý skepticismus, převaha kladných emocí,*
- *pozitivní vztah k lidem, k dětem, dospívajícím, dospělým, seniorům, opravdový zájem o jejich osudy, radost ze vzájemného kontaktu“ (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2008, s. 133).*

Jistě existuje i mnoho dalších vlastností, jaké by měl pedagog mít. Je nereálné, aby existoval pedagog, který bude stoprocentní a dokonalý. Na druhou stranu ale výše zmíněné vlastnosti jsou pro osobu pracující s dětmi natolik významné, že výrazná nedokonalost, nebo dokonce některá absence klíčové vlastnosti může vést k tomu, že se takový člověk pro tuto práci jednoduše nehodí. Jak jsem ale již psal v úvodu této podkapitoly, ve většině případů nebere nikdo ohled na to, jaký pedagog vlastně osobnostně je, takže se bohužel musíme setkávat ve výchovně-vzdělávacím procesu i s takovými lidmi, kteří jsou nespokojení, a taková práce jednoduše není pro ně.

2 Zážitková pedagogika jako trend v PVČ

S pojmy zážitková pedagogika nebo učení zážitkem se v poslední době setkáváme velmi často, a to ať už ve vyučování, nebo v mimoškolní výchově. Jedná se o disciplínu pedagogiky, kde je cílem vychovávat prožitkem. Hanuš a Chytilová (2009) staví zážitkovou pedagogiku naroveň ostatním hraničním disciplínám, jako je třeba sociální pedagogika nebo enviromentální výchova.

Cílem zážitkové pedagogiky je „*osobnostní rozvoj v holistické dimenzi kultivace lidské existence*“ (Jirásek a Svoboda, 2015, str. 38).

Pro rozvoj a vůbec vznik zážitkové pedagogiky v České republice je důležitou osobou Jan Ámos Komenský, který prosazoval celostní rozvoj osobnosti člověka – vzdělávat jazyk, ducha, srdce i ruku. Komenský tvrdil, že vůbec nejdůležitější zkušeností člověk získává pomocí vlastních smyslů. Doporučoval využití her a hraní při výuce. Ve svém hlavním díle nazvaném jako Velká didaktika upozorňoval na to, že ve výchově má mít své místo propojení teorie s praxí, propojení jednotlivých vyučovacích předmětů a podpora vzdělávání a řešení problémů, které je motivované vlastním zájmem (Franc, Zounková a Andy, 2007).

To, že zážitková pedagogika dává smysl, nám může ukázat i samotná Dalova pyramida učení. Ta říká, že po dvou týdnech máme tendenci si pamatovat 10 % z toho, co jsme četli, 20 % z toho, co jsme slyšeli, 30 % z toho, co jsme viděli, 50 % z toho, co jsme slyšeli a viděli, 70 % z toho, co jsme řekli, a 90 % toho, co jsme sami udělali. Z toho tedy vyplývá, že poznatek, který jsme sami udělali nebo prožili, si po nějaké době vybavíme mnohem snadněji.

Mezi prostředky zážitkové pedagogiky řadí Hanuš a Chytilová (2009) různé aktivity a sporty v přírodě, sociálně-psychologické aktivity, umělecké aktivity nebo i aktivity mediální a technické.

2.1 Výchovné cíle zážitkové pedagogiky

Jestliže chceme, aby bylo ve výchově prožitkem dosaženo výchovných cílů, musí sestavovaný program obsahovat následujících důležité rysy:

- „*ujasnit si s účastníky cíle akce i způsoby, jakými bude cílů dosaženo,*
- *vybírat cíle a program s ohledem na složení skupiny s uvědomováním si rozdílů práce,*
- *nabídnout širokou paletu aktivit a prožitků, které vytvářejí možnosti pro získávání*

- *prožitků a zkušeností a obsahují určitý stupeň rizika a dobrodružství,*
- *propojit pohybové aktivity s činnostmi vyžadujícími rozhodování a přemýšlení,*
- *zajistit vyvážené šance na úspěch pro všechny zúčastněné,*
- *pokud jsou aktivity v přírodě, zařazovat do programu i ekologickou tematiku,*
- *zprostředkovat také činnosti, u nichž je možný transfer poznatků (zkušenosti) do života,*
- *zajistit všestrannou bezpečnost účastníků – tělesnou, emoční, sociální,*
- *zajistit vedení kvalifikovaným vedoucím,*
- *pracovat se skupinou i po skončení akce a zážitky dále pedagogicky vytěžit“ (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2011, s. 175-176).*

Výše popsané cíle jsou dle mého názoru skvělou pomůckou právě pro organizátory příměstských táborů. Táborový program by měl nabídnout dostatek takových aktivit, kde účastníci mohou získávat jedinečné zážitky a zkušenosti. Pokud je tábor tematický zaměřený jako sportovní, měl by i tak být nalezen prostor pro takové aktivity, které vyžadují hledání řešení nebo přemýšlení. Pokud jsou na táboře pořádány různé soutěže, vždy by měly být koncipovány tak, aby žádný z účastníků nemohl zažít neúspěch, a volit takový průběh, při kterém budou mít všichni možnost se dobrat k cíli.

2.2 Hra jako prostředek zážitkové pedagogiky

Těžko si dokážeme představit dítě bez hry. Každé dítě si hraje. Hry jsou dobré nejen k odpočinku a k relaxu, působí jak na naši psychickou, tak fyzickou stránku, při hraní můžeme prožívat několik emocí za sebou, získáváme nové zkušenosti a dovednosti. Dále nám rozvíjí schopnost spolupráce s ostatními a dokážeme díky nim rozvíjet sociální vztahy. I proto je hra důležitým prostředkem v zážitkové pedagogice a je hojně využívána na příměstských táborech.

Jestliže bychom si měli říct, co pro nás hra vlastně znamená, tak podle Neumana (1998) se nám hra může jevit jednou jako prostředek, pak zase jako prostor, kdy člověk získává různé prožitky a zkušenosti. Hra je podle něj jakási forma chování s jednoduchými cíli a časovou perspektivou, každý hru hraje jinak a podle sebe, správná hra by měla obsahovat útok, únik, sledování, srovnání, nápodobu, změnu, důvěru a náhodu.

Huizinga (2000) o hře říká, že hra je svobodná a jenom „jako“, je ohraničená a uzavřená, lze ji opakovat, měla by vytvářet řád, hráče spojovat nebo odlučovat a měla by obsahovat prvek napětí.

Jak by taková hra měla probíhat? To popisuje Knotková (2022) ve své publikaci. Průběh dělí na několik fází a ty popisuje takto:

- příprava hry – příprava pomůcek, výběr vhodného prostředí, měli bychom znát odpovědi na otázky „*Co je cílem? Co by hra měla přinést?*“;
- příprava účastníků na aktivitu – zajištění vhodného oblečení a pomůcek, seznámení hráčů s náležitostmi ke hře,
- rozdělení hráčů na týmy – pokud rozdělíme účastníky hry náhodně, může se stát, že bude nevyrovnané, jestliže rozdělíme připravíme předem, pak se zase může zdát, že je nespravedlivé, kapitáni zase většinou volí ty oblíbenější, možná je i kombinace,
- motivace – např. nějaký scénický námět,
- vysvětlení pravidel – musíme dát prostor pro dotazy, jasně stanovit začátek a konec hry vysvětlit cíl, technická pravidla a dát shrnutí toho nejdůležitějšího,
- příprava týmů a domluva strategie – využití najde při náročnějších týmových hrách,
- vlastní hra – můžeme hru rozdělit do tří fází (zahájení, samotný průběh hry a ukončení hry),
- závěr, vyhodnocení a reflexe – neodkládat vyhodnocení aktivit, využít toho, že je možné postřehy získat bezprostředně,
- reflexe účastníků – jako organizátor bych měl zhodnotit slabá a silná místa dané hry a přijmout poučení ze situace (Knotková, 2022).

Knotková (2022) také zmiňuje nejčastější chyby při uvádění her. Vyjmenovává např. špatný časový odhad, chyby v komunikaci mezi organizátory, nízkou motivaci účastníků nebo nejasná pravidla či chybějící pomůcky.

2.3 Využití zážitkové pedagogiky na příměstských táborech

Příměstské tábory jsou typickým místem, které nabízí širokou škálu možností využití různých prvků zážitkové pedagogiky. Tyto akce by neměly být brány jen jako místo, kde je o děti postaráno v době, kdy rodiče chodí do práce. Od příměstských táborů bychom měli očekávat, že účastníkům nabídnou širokou škálu zážitkových aktivit, díky kterým se účastníci naučí něco

nového a zažijí to, co jinde nemají možnost zažít. V následující kapitole se společně podíváme, jak lze uplatnit některé prvky zážitkové pedagogiky s příkladem jednoho pořádaného příměstského tábora.

Hanuš a Chytilová (2009) ve své knize zmiňují, že zážitková pedagogika v České republice zdůrazňuje především slova prožitek, zážitek a zkušenost – ty jsou pak vyvolány díky procesu dramaturgie, tedy konkrétně v cílených situacích. Dále tvrdí, že česká zážitková pedagogika je jedinečná a originální právě díky tomu, že je celý proces ve svém průběhu evaluován se snahou dosáhnout co možná největšího rozvojového potenciálu.

V knize vyjmenovávají šest znaků prožitku, ke kterým stručně sdělují následující:

- **nenahraditelnost** – je to jedinečná, časově i prostorově ohraničená událost,
- **jedinečnost** – nemožnost zaměnit jeden prožitek za druhý,
- **individuálnost** – každý člověk prožívá danou situaci jinak, třeba na základě dřívějších zkušeností nebo svých složek osobnosti,
- **intencionálnost** – prožitek se stává neoddělitelným od svého obsahu,
- **nepřenositelnost** – není možné přenést prožitek z jednoho člověka na druhého, je ryze individuální záležitostí,
- **komplexnost** – samotné prožití nelze zúžit jen na racionální či emocionální zaujetí (Hanuš a Chytilová, 2009).

Zicha (2017) se ve své diplomové práci věnoval prožitkům na táborech. Zjistil, že se vedoucí pro zařazení aktivit s prožitkem rozhodují intuitivně, na některých táborech takové aktivity zařazují až při potřebě zajistit čas na odpočinek a pokud se práce s prožitkem na táborech nevyskytuje vůbec, vedoucími je to odůvodňováno kvůli nedostatku času, nedůležitosti přenášení zkušeností nebo únavou dětí.

Když připravujeme program na příměstské tábory, většinou sáhneme po dramaturgii jako metodě. Ta nejčastěji, konkrétně s příměstskými tábory, představuje celotáborovou hru. Dramaturgie nám ukazuje, „*jak vybírat a poté seřazovat jednotlivé programy a další děje do času, který má kurz k dispozici, s cílem dosáhnout co nejvyššího účinku*“ (Holec, 1994, str. 147). Zvykem většiny příměstských táborů je, že denní program je rozdělen na dopolední a odpolední. Měli bychom tedy správně radit a rozplánovat všechny aktivity do dne tak, aby bylo dosaženo výchovného cíle, který jsme si vytyčili.

Příkladem mohu uvést příměstský tábor, který jsme vedli předminulý rok. Tábor se odehrával v prostředí chovatelské stanice, cílem bylo vymyslet program, kde zakomponujeme nejen aktivity se zvířaty, ale také činnosti výtvarné a pohybové. Celé téma tábora jsme zasadili do detektivního prostředí, kdy se z účastníků stali malí detektivové. Ty jsme tenkrát rozdělili do třech skupin po patnácti dětech, jelikož se tábor konal v době koronavirové krize, a musela být dodržena homogenita skupin. Na každý den jsme měli naplánované tři hlavní aktivity – výtvarnou, pohybovou a činnost s péčí o zvířata. Cílem bylo aktivity a hry uspořádat tak, aby jejich uspořádání dávaly vzhledem k celotáborové hře smysl.

Jak zmiňuje Franc, Zouňková a Andy (2007, str. 27), kurz, v našem případě příměstský tábor, by měl zahrnovat *„dynamický zážitek, zpětnou vazbu, zažití výhry a prohry, experimentování, poznávání sociálních různorodosti, rozšiřování komfortní zóny a zkoumání vlastních schopností a dovedností“*.

Snažili jsme se vytvářet takové aktivity, kde účastníci tábora zažijí dynamický zážitek (našli stopu ke ztracenému zvířeti, posunulo je to blíže k nalezení), experimentování (pomocí voskovek a vody, nebo košťat a písku, účastníci odkrývaly různé stopy). Při zvolených aktivitách účastníci zjišťovali, že každý je jiný, každý má jiné schopnosti a dovednosti, každý disponuje jinými osobnostními rysy. Nenásilným způsobem vybrané hry a aktivity tlačily účastníky vystoupit z jejich komfortní zóny. Při různých hrách zažívali výhry i prohry, i když jsme se většinu aktivit snažili koncipovat tak, aby každý alespoň jednou zažil úspěch.

Na konci každého dne přišel na řadu důležitým prostředek, a to nejen v zážitkové pedagogice, reflexe a zpětná vazba. *„Cílenou zpětnou vazbu vnímáme jako proces, kdy skupina verbálně zpracovává zážitek pod vedením vedoucího“* (Reitmayerová a Broumová, 2012, str. 12). Kirschner (2009) vidí reflexi jako proces, kdy zpracováváme údaje na základě toho, co se událo. Slejšková (2011) rozdíl mezi reflexí a zpětnou vazbou vnímá tak, že ve zpětné vazbě k reflexi přidáváme ještě subjektivní pohled a to, jak celé to na nás působilo.

Po některých aktivitách jsme od účastníků zjišťovali, co jim daná aktivita přinesla, co se naučili, a co by třeba příště udělali jinak a popřípadě jak. Těsně před koncem každého dne jsme si společně sedli do kroužku kolem velké nástěnky, kam děti přes den přidělávaly různé stopy a indicie, které ten den získaly. Společně jsme pak reflektovali nad tím, co jsme zjistili, a vymýšleli jsme různé další scénáře vývoje našeho „detektivního příběhu“. Překvapením pro nás byly jindy zamlknuté a tiché děti, které nás pak začaly zasypávat různými poznatky. Mimo jiné děti měly ještě k dispozici táborové deníčky, do kterých na konci každého dne

graficky znázorňovaly nejvýznamnější zážitky z celého dne. To pak i pro nás sloužilo jako zpětná vazba, a na základě toho jsme pak operativně domýšleli a případně měnili aktivity na další dny.

3 Příměstské tábory

V České republice se tábory pořádají především o letních prázdninách. Výjimkou ale nejsou ani ostatní prázdniny, např. podzimní nebo jarní, kdy se ve městech pořádají příměstské tábory, které jsou poslední dobou stále populárnější.

Letní tábory zařazujeme do zotavovacích akcí, což jsou „*organizované pobyty 30 a více dětí ve věku do 15 let na dobu delší než pět dnů, jejichž účelem je posílit jejich zdraví a zvýšit jejich tělesnou zdatnost*“ (Burda a Šlosarová, 2008, str. 7).

Výjimkou jsou pak příměstské tábory, které nemohou být zotavovací akcí jako takovou, neboť neprobíhají s pravidelným nočním spánkem.

Na otázku, co to příměstský tábor je, můžeme přijmout odpověď, že je to „*nabídka pro rodiče, kteří chtějí smysluplně vyplnit volný čas dětí v průběhu prázdnin, kdy oni musejí do práce*“ (Špiříková a Kačer, 2007, str. 7).

3.1 Příměstské tábory jako forma činnosti pedagogiky volného času

Příměstské tábory jsou hlavně v poslední době stále vyhledávanějším typem táborů. Od klasického letního tábora se liší hlavně tím, že se na příměstských táborech (až na výjimky) nezůstává přes noc. Doba provozu příměstského tábora je uzpůsobena tak, aby rodiče mohli docházet do zaměstnání, takže obvykle takový tábor začíná brzy ráno a končí v pozdním odpolední.

Velkou výhodou právě pro rodiče je, že mnoho organizací, ať už středisek volného času, domů dětí a mládeže nebo různých občanských sdružení, pořádá příměstské tábory nejen v době letních prázdnin, ale i v době jarního, podzimního i velikonočního volna.

Program příměstských táborů se nějak razantně neliší od těch letních. Účastníci mají připravený program po celou dobu tábora, jezdí na různé výlety, exkurze, hrají celotáborové hry a ostatně celý táborový program je vyplněný různými výtvarnými, hudebními či pohybovými aktivitami.

Špiříková a Kačer (2007) popisují tři typy příměstských táborů, které rozdělují podle programu. Prvním typem je **univerzální tábor**. Jedná se o nejvíce používaný typ tábora, protože se v nich odehrává různá činnost. Účastníci jezdí na výlety, sportují, hrají různé hry nebo pracují při různorodých výtvarných činnostech. Druhým typem je typ „**Poznej své město a jeho okolí**“. Účastníci se každé ráno sejdou na domluveném místě, ze kterého pak vychází na různá

místa v okolí. Každý výlet má svůj vlastní cíl, kterým může být třeba návštěva zoologické zahrady nebo různých zámků a hradů. Při vycházkách se pak provádí různé herní činnosti, poznávají se nová místa a památky. Strava je nejčastěji zajištěna buď svačinou s sebou, nebo návštěvou různých kiosků či restaurací. Třetím a posledním typem je pak typ **specializovaný**. Ten bývá vedený různými odborníky. Jsou to třeba výtvarníci, sportovci, vždy záleží na tom, na jaké téma je celý tábor připravený. Důležité je, že i na takovýchto táborech nesmíme jako vedoucí a organizátoři zapomenout na hry a pohyb.

Pro příklad se můžeme podívat na středisko volného času Děčko Náchod, které pořádá všechny tři typy příměstských táborů. V minulých letech nabízelo širokou škálu výběru, mezi které můžeme zařadit třeba příměstské tábory zaměřené na péči o zvířata, práci ve výtvarném ateliéru nebo tábory zaměřené na různé pohádky a filmy. Nabízí se zde také fantasy letní tábory s prvky LARPU, což jsou druhy her, které jsou založené na hraní různých rolí. Kdo by měl zájem poznávat Náchod a okolí města, je zde nachystaný i tento typ táborů. V minulém roce to byl např. tábor zaměřený na stopy náchodského průmyslníka a mecenáše Josefa Bartoně. Na tomto táboře se účastníci dozvídali o jeho životě a jeho stopách, které v tomto městě zanechal. Existuje ale plno dalších organizací v každém městě, které organizují podobné tábory, a kde si každý přijde na své.

V roce 2019 udělala Česká rada dětí a mládeže výzkum, kde ji zajímalo, jak rodiče letní tábory vnímají. Z výsledku pak např. vyplynulo, že pokud dítě jede o prázdninách na více než jeden tábor, ten druhý bývá často příměstský. Příměstských táborů se pak účastnilo 19 % celkové dětské populace. (Rodiče a letní tábory, 2019)

Za zmínku dle mě stojí i Košková (2019), která se ve výzkumné části ve své diplomové práci věnovala tomu, jakou motivaci rodiče mají přihlašovat děti na příměstské tábory. Zjistila, že mezi nejčastější důvody patří pracující babičky, strach a bezpečí dětí, nedostatečná dovolená rodičů, finanční dostupnost příměstských táborů a také to, že mají pocit, že mohou získávat větší informovanost a kontrolovat vedoucí.

3.2 Příměstské tábory z pohledu legislativy

V České republice neexistuje žádný speciální zákon přímo zaměřený konkrétně jen na pořádání příměstských táborů. Existuje ale mnoho zákonů, vyhlášek a předpisů, se kterými musí být každý organizátor táborů seznámen.

Aktuálně je těžké se vyznat v celé legislativě, jelikož se České republice ještě nepodařilo vytvořit jednotnou legislativu, která by zahrnovala vše, co je dnes probíráno v desítkách předpisů.

K příměstským táborem se ČRD M vyjadřuje následovně:

Pokud se příměstského tábora účastní více než 30 dětí mladších 15 let, je organizátor příměstského tábora povinen zajistit vyhovující podmínky, které vyplývají ze zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví ve znění pozdějších předpisů. Pokud je na táboru méně než 30 dětí mladších 15 let, zákon o ochraně veřejného zdraví se sice na příměstský tábor nevztahuje, i tak se ale organizátor musí držet dalších předpisů. Povinnost rodičů je zajistit to, aby dítě bylo ve vyhovujících podmínkách. Organizátorovým zájmem je zase zajistit to, aby podmínky byly splněny a rodič byl ochotný své dítě na tábor poslat. Organizátor je dále povinen zajistit takové podmínky, aby byla chráněna všechna práva dětí po dobu, za kterou o svěření odpovídá. Dále organizátor zajišťuje bezpečné a nezávadné prostředí. Pro to může použít podmínky, které stanovuje Vyhláška ministerstva zdravotnictví České republiky č. 148/2004 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti. (ČRD M, online)

Jelikož je samotná Vyhláška o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti pro organizátory důležitá, podíváme se na výčet některých podmínek, které vyhláška zmiňuje. V ní najdeme minimální požadavky na umístění, prostorové podmínky, ubytování, vybavení a úklid, zásobování vodou, odstraňování odpadů, stravování a režim dne. V části o prostorových podmínkách stanovuje místa, kde se akce mohou konat, v jakém stavu by měla být, počet záchodů a hygienických stanovišť, nebo to, že minimálně jednou týdně musí být zajištěno osprchování teplou vodou. Co se týče ubytování, vybavení a úklidu, najdeme zde jakým způsobem a podle čeho děti ubytováváme, jak musí být konstruována a připravená lůžka, nebo jakým způsobem, a jak často má probíhat úklid. V dalších částech najdeme, kolik je potřeba pitné vody a jak s ní v případě dovozu nakládat, podobně se pak popisují i pravidla pro nakládání s odpadními látkami. Nejobsáhlejší částí se pak stává část o tom, jak zajistit stravování. Najdeme zde jak zacházet s prostory ke stravování nebo k přípravě pokrmů, dále jak zacházet s nástroji a nádobami, nebo jak skladovat potraviny. Pitný režim musí být pro účastníky zajištěný po celý den. Poslední část popisuje, jak by měl vypadat režim dne, tedy vymezená doba pro spánek, osobní hygienu a stravování, fyzická i psychická zátěž by měla být přiměřená věku dítěte, koupání pak může probíhat jen za vhodného počasí a pouze za dohledu

osoby, která je v případě problémů schopna poskytnout záchranu tonoucímu. (Vyhláška MZ č. 148/2004 Sb.)

Předešlá vyhláška může sloužit pro organizátory příměstských táborů pouze jako inspirace v některých ohledech, jelikož se nejedná o zotavovací akci, není tato vyhláška pro organizátory příměstských táborů závazná, i když ji mnoho pořadatelů při organizaci používá.

Existuje ale mnoho dalších zákonů, které s pořádáním táborů souvisí. Bohužel jsem nenašel žádný konkrétní zdroj všech zákonů, kde by je bylo možné najít pohromadě. Existují některé webové stránky či publikace, ale v jejich seznamech se často vyskytují zákony, které buď již dávno neplatí, nebo byly před nějakou dobou novelizovány. Přikládám proto aktuální seznam platných zákonů a předpisů, které by organizátory táborů mohly zajímat:

- zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod,
- zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky,
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník,
- zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím,
- zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím,
- zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů,
- zákon č. 81/2005 Sb., o právu autorském,
- zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví,
- zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí,
- Usnesení vlády ČR č. 591/2020 - zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy,
- vyhláška MZ ČR č. 137/2004 Sb. o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných.

3.3 Pracovníci na příměstských táborech

Pro bezproblémový chod je nutné zajistit kvalifikovaný a spolehlivý personál po celou dobu konání tábora. Příprava tábora mnohdy začíná už v zimních měsících, proto by si pořadatel neměl příliš dávat na čas s hledáním vhodných pracovníků.

Burda a Šlosárová (2008) uvádí následující táborové funkce:

Hlavní vedoucí

Tato funkce je ze všech funkcí nejdůležitější, hlavní vedoucí nese plnou zodpovědnost za průběh tábora a za plnění hygienických a bezpečnostních předpisů. Podmínkou je, že musí být starší 18 let. V ideálním případě by měl mít zkušenosti s prací dětí a mládeže. Důležité je mimo jiné i to, aby byl důkladně proškolen pořadatelem tábora v případě, že on sám není i jím. Samozřejmě musí se seznámení se s právními předpisy týkajícími se pořádání zotavovacích akcí.

Hlavní vedoucí si sestavuje svůj táborový tým, proto je nezbytné, aby se ještě před zahájením tábora seznámil se všemi osobami, které bude po dobu tábora řídit. Osobně by se měl podílet na spoluvytváření programu, protože právě on nese hlavní zodpovědnost za spokojenost dětí. Velmi důležitá je komunikace ze strany hlavního vedoucího k ostatním pracovníkům.

Oddílový vedoucí

Je podřízený hlavnímu vedoucímu, jeho věk musí stejně jako u hlavního vedoucího přesáhnout 18 let. Po celou dobu konání zodpovídá za svěřenou skupinu. Je zodpovědný za programovou a výchovnou náplň v jeho oddílu. Než samotný tábor začne, měl by si přečíst si informace o dětech, které jsou k dispozici v přihláškách.

Je namístě zmínit, že oddílový vedoucí není mnohdy kvalifikovaný pedagog, a není to ani podmínkou pro to, aby mohl vykonávat tuto funkci, i tak by ale neměl zapomenout na to, že provádí výchovnou činnost, a podle toho volit odpovídající motivace a metody. Samozřejmě je, že dbá na bezpečnost a hygienu dětí, a o mimořádných událostech, které se mu stanou, informuje hlavního vedoucího.

Praktikant (instruktor)

Praktikant, pomocník oddílového vedoucího, ve věku mezi 15 a 18 lety, nemá plnou právní odpovědnost. Praktikant nesmí bez oddílového vedoucího vést samostatně oddíl, chodit s celým oddílem na výlety, nebo se s dětmi třeba sám koupat. Pomoc praktikanta se hodí zejména při přípravě a realizaci různých aktivit, her a soutěží. Je povinen dodržovat pokyny hlavního vedoucího a oddílového vedoucího. Hlavní vedoucí by měl brát v úvahu věk, psychickou a fyzickou zralost praktikanta

Hospodář

Je podřízen hlavnímu vedoucímu, i když často se stává, že funkci hospodáře si bere sám hlavní vedoucí. Musí znát platné směrnice o hospodaření a o provozu zotavovacích akcí a letních táborů. Samozřejmostí je platný zdravotní průkaz a věk alespoň 18 let. Disponuje se svěřenými finančními a materiálními prostředky po dobu tábora. Hospodář vede účetnictví tábora, zodpovídá za provozní rozpočet a za dodržování stravovacích norem.

Kuchař

Kuchař je povinen znát veškeré hygienické předpisy a mít platný zdravotní průkaz. Předpokládá se znalost norem a předpisů přípravy stravy pro děti a mládež. Kuchař poslouchá pokyny hospodáře a hlavního vedoucího, má právo požadovat zásobování potravin, vhodné a dostatečné vybavení kuchyně. Dbá na správné zpracování potravin, dodržuje zákaz používání rizikových potravin a spolupodílí se na tvorbě jídelníčku.

Zdravotník

Zdravotníkem může být lékař, zdravotní sestra, porodní asistentka nebo student lékařské fakulty, který dokončil minimálně třetí ročník studia. Existuje také kurz zdravotníka zotavovacích akcí, který má akreditaci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, a díky kterému se osoba stává způsobilou k funkci zdravotníka. Jeden zdravotník může mít na starost maximálně 80 dětí. Podílí se na tvorbě jídelníčku a tvorbě programu. Na začátku akce přebírá písemná prohlášení zákonných zástupců dětí, posudky od lékaře a také způsobilosti od pracovníků zotavovací akce.

Po celou dobu akce ošetřuje drobná poranění, poskytuje první pomoc. Cokoli vážnějšího pak oznamuje praktickému lékaři, podezření na infekce pak hygienikovi. Provádí kontrolu dodržování stanovených hygienických požadavků, denního úklidu a také osobní hygienu dětí. Pokud se zrovna nestará o nemocné, účastní se denního programu tábora. Dohlíží na případné rekreační koupání, jezdí jako doprovod na výlety (Burda a Šlosárová, 2008).

4 Výzkumné šetření

V poslední kapitole této bakalářské práce se věnuji výzkumnému šetření mezi organizátory příměstských táborů.

4.1 Stanovení cílů výzkumu

Cílem následujícího výzkumného šetření je analyzovat různé přístupy organizátorů k pořádání příměstských táborů. Mojí snahou je výzkum směřovat k tomu, aby ve výsledku byly rozebrány a popsány různé přístupy organizátorů ve vztahu k příměstským táborům – a to k samotnému plánování, realizaci a následnému zhodnocení. Výsledky výzkumu by mohly posloužit jak mně, tak i ostatním organizátorům k vytvoření uceleného pohledu na to, jak takový průběh celého příměstského tábora vypadá pohledem někoho, kdo ho celý organizuje.

4.2 Konceptuální rámec

Formulace výzkumného problému, definice klíčových konceptů a nastínění teoretického kontextu – to vše spadá pod vytvoření konceptuálního rámce. Ten pak obsahuje koncepty, systémy, předpoklady, očekávání a teorie, které jsou branou do výzkumného šetření (Švaříček a Šed'ová, 2007).

Výzkumným problémem jsou přístupy organizátorů při pořádání příměstského tábora.

Klíčové koncepty uvádím tyto: příměstský tábor, volný čas, organizátor příměstských táborů, a analýza.

Příměstský tábor

V poslední době, kdy velmi zřídka bývá zajištěný provoz školních družin v prázdninových dnech, jsou příměstské tábory velmi populární. Od pobytových táborů se liší v jedné zásadní věci a tou je, že jsou bez noclehu. Denní program pak probíhá na podobné denní bázi, jako typický letní pobytový tábor. Špiříková a Kačer (2007) vnímají příměstské tábory jako nabídku pro zaměstnané rodiče a místo, kde děti mohou smysluplně vyplnit volný čas.

Volný čas

O volném času můžeme říct, že je to ten čas, který nám zbude po všech povinnostech, které nám každodenní život přináší. Hlavní funkce volného času, které Houfbauer (2004) zmiňuje, jsou odpočinek, zábava a rozvoj osobnosti. V poslední době se ve společnosti začíná objevovat názor, že dnešní „mladí“ neumí trávit svůj čas efektivně, a že tráví velké množství volného času na mobilech a počítačích.

Organizátor příměstských táborů

Organizátor příměstských táborů je v drtivé většině také hlavním vedoucím na příměstském táboru. Organizátor nese plnou zodpovědnost za průběh tábora a za plnění hygienických a bezpečnostních předpisů. Podmínkou je, že musí být starší 18 let. V ideálním případě by měl mít zkušenosti s prací dětí a mládeže.

Analýza

Pomocí analýzy, tedy rozboru získaných informací z výpovědí informantů, se dojde k možným závěrům, jak organizátoři příměstských táborů přistupují k celému procesu pořádání takových akcí.

4.3 Definování výzkumných otázek

Výzkumné otázky mají podobu tázacích vět. Je třeba otázku formulovat jasně tak, abychom na konci práce dokázali říct, zda se nám podařilo na otázku najít odpověď, či nikoli (Švaříček a Šed'ová, 2007).

Je zde uvedena hlavní výzkumná otázka (HVO), tři dílčí výzkumné otázky (DVO) a několik otázek tazatelských (TO).

Hlavní výzkumná otázka (HVO): Jaké jsou přístupy organizátorů při pořádání příměstského tábora?

Dílčí výzkumná otázka (DVO) 1: Jaké jsou přístupy organizátorů k plánování příměstského tábora?

- TO 1 – Kdy s plánováním příměstského tábora začínáte?
- TO 2 – Jak brzy a jakým způsobem se o personální zajištění tábora staráte?

- TO 3 – Kvalifikace vs. praxe – komu byste dal přednost v případě, že máte možnost výběru?
- TO 4 – Jak vnímáte finanční zajištění tábora?
- TO 5 – Máte nějaké sponzory?
- TO 6 – Jaká je vaše motivace pořádat příměstské tábory?
- TO 7 – Když vymyslíte téma tábora, jaké faktory vás ovlivňují?

Dílčí výzkumná otázka (DVO) 2: Jaké jsou přístupy organizátorů při samotné realizaci příměstského tábora?

- TO 8 – Jak byste celých pět dnů popsala?
- TO 9 – Jaký máte režim typického dne?
- TO 10 – Jakým způsobem pracujete s prožitkem účastníků?
- TO 11 – Jak kontrolujete svůj personál na táboru?
- TO 12 – Je pro vás realizace tábora psychicky a fyzicky náročná?
- TO 13 – Jakým způsobem provádíte s dětmi reflexi jednotlivých dnů?
- TO 14 – Byla na vašem táboru kontrola z hygieny?
- TO 15 – Jakým způsobem máte na táboru zabezpečené stravování?

Dílčí výzkumná otázka (DVO) 3: Jak organizátoři získávají v závěru zpětnou vazbu a v čem vidí výhody a nevýhody pořádání příměstských táborů?

- TO 16 – Jakým způsobem se vám dostává zpětná vazba od dětí na konci tábora?
- TO 17 – Co je pro vás tečkou za příměstským táborem?
- TO 18 – Vyžadujete od rodičů zpětnou vazbu?
- TO 19 – Jakým způsobem hodnotíte se svými kolegy na konci průběh tábora?
- TO 20 - V čem spatřujete výhody a nevýhody příměstského tábora od klasického pobytového?

4.4 Metoda sběru dat

Tak, aby bylo možné zajistit dostatek dat ze sběru, je zapotřebí zvolit vhodnou metodu. V této práci jsem zvolil metodu rozhovoru, kterou Švaříček a Šeďová (2007) definují jako „nejčastěji

používanou metodu sběru dat v kvalitativním výzkumu. Používá se pro něj označení hloubkový rozhovor, jež můžeme definovat jako nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek“ (Švaříček a Šed'ová, 2007, str. 159).

Na základě stanovených výzkumných otázek a vědecko-výzkumného problému byl zvolen rozhovor polostrukturovaný. Podle Gavory (2007) je při polostrukturovaném rozhovoru stanovený základní obsah a několik základních otázek, ty ostatní pak vznikají v jeho průběhu. Otázky byly připraveny předem a byly rozdělené do tematických okruhů. Jestliže bylo potřeba se doptat, byly informantům položeny doplňující dotazy.

4.5 Sběr dat

Výzkumné šetření bylo realizováno s organizátory příměstských táborů napříč celou Českou republikou. „*Cílem vzorku není, aby reprezentoval určitou populaci, ale určitý problém“* (Švaříček a Šed'ová, 2007, str. 72-73). Podmínkou pro rozhovor bylo, aby vybraný informant v poslední době organizoval, či organizuje, příměstský tábor. Celkově byli vybráni čtyři organizátoři. Všichni informanti byli osloveni pomocí sociálních sítí, se dvěma informanty proběhl rozhovor osobně, s jedním přes online videohovor a se zbylým emailem s kombinací telefonické podpory. Všichni odpovídali na otázky k tématu mé bakalářské práce „Příměstské tábory jako trend poslední doby očima organizátorů“. Jejich odpovědi pak následně vytvořily základ k empirické části této práce.

Charakteristika respondentů

Informant 1: Informant 1 (dále O1) vykonává funkci ředitele v městském domě dětí a mládeže. Vystudoval střední školu pedagogickou. S dětmi a mládeží pracuje již patnáctým rokem. I jako ředitel organizace pořádá v letních měsících příměstské tábory pro děti. Rád se věnuje dětem a celkově práci okolo mládeže. Jelikož žije ve městě, které je v chudším regionu, snaží se pro děti a mládež nalézt různá uplatnění tak, aby jim organizace pod jeho vedením nabídla pestré a plnohodnotné možnosti strávit volný čas. O1 je 43 let.

Informant 2: Informant 2 (dále O2) je studentem učitelství na pedagogické fakultě. Dětem se věnuje už od svých patnácti let, kdy jezdil na pobytové tábory pomáhat nejdříve jako instruktor, později i jako hlavní vedoucí. S jedním městským domem dětí a mládeže pořádá již desátým rokem pobytový čtrnáctidenní tábor. V důsledky koronakrize v roce 2020, kdy nebylo ještě

jasné, zda se budou moci v létě tábory uskutečnit, přišel s nápadem uspořádat příměstský tábor. Od té doby již proběhly pod jeho vedením tři. Je mu 25 let.

Informant 3: Informant 3 (dále O3) se momentálně žíví jako pedagogický pracovník v předškolním vzdělávání. Než nastoupil na nynější místo, pracoval jako pedagog volného času ve středisku volného času, kde každé léto pořádal dva příměstské tábory. Jak sám říká, práce s dětmi ho velmi baví, nejraději se zaměřuje na děti v předškolním věku, proto později začal pracovat v mateřské škole. Příměstské tábory měl rád, jelikož to byl prostor, kde se mohl setkávat s její cílovou skupinou. Vystudoval učitelství pro mateřské školy, je mu 29 let.

Informant 4: Informant 4 (dále O4) studuje poslední ročník pedagogického lycea. Plánuje se hlásit na pedagogickou fakultu. Práci s dětmi se věnuje už od 8 let. Patří do skupiny dobrovolníků, kteří pořádají jak pobytové, tak příměstské tábory. Dále pořádají různé zážitkové jednodenní akce. Od minulého roku pořádají tábory pod volnočasovým střediskem. Má 19 let.

4.6 Analýza a výsledky výzkumného šetření

V této je zpracováno výzkumné šetření a jeho výsledky. K analýze jsem rozhodl použít kódování, což je základní analytická technika. „Kódování je odvozeno od toho, co Glaser (1978) i Strauss (1987) nazývají „koncept – indikátor model“. Tento model se skládá ze dvou prvků, který náleží k různým rovinám výzkumu. Indikátory jsou datové fragmenty, koncepty jsou kódy nebo názvy přiřazované k jednotlivým indikátorům nebo jejich skupinám“ (Švaříček a Šedřová, 2007, str. 90).

Tabulka č. 1 – Výsledky výzkumného šetření

Dílčí výzkumná otázka (DVO)	Kategorie	Kódy
DVO 1: Jak organizátoři přistupují k plánování příměstského tábora?	Plánování	Doba plánování Personální zajištění Téma tábora Finance Motivace Předpoklady vedoucích

Dílčí výzkumná otázka (DVO)	Kategorie	Kódy
DVO 2: Jak organizátoři zajišťují realizaci příměstského tábora?	Realizace	Aktivita Kontrola Stravování Prožitek Rozdělení dětí Náročnost Reflexe
DVO 3: Jak organizátoři získávají v závěru zpětnou vazbu a v čem vidí výhody a nevýhody pořádání příměstských táborů?	Zhodnocení	Zpětná vazba Výhody Nevýhody

(DVO) 1: Jak organizátoři přistupují k plánování příměstského tábora?

Kategorie 1: Plánování

Kódy: doba plánování, personální zajištění, téma tábora, finance, motivace, předpoklady vedoucích

Z kódů, které část rozhovoru přinesla, byla vytvořena kategorie „Plánování“. Všechny uvedené kódy jsou významným činitelem u organizátorů, když začínají plánovat příměstský tábor. Informanti se v úvodní části rozhovoru měli zamyslet nad otázkami, jak přistupují k příměstským táborům z hlediska plánování.

Kód – doba plánování

Zde se dozvíme od informantů, kolik času potřebují na přípravu.

O1 a O3 rezervují termíny táborů již někdy v prosinci, následně pak začínají s plánováním obsahu tábora.

O1 začíná s plánováním až v jarních měsících březnu/dubnu.

O4 říká, že příměstský tábor opakuje, takže na něm tolik práce není, dále popisuje: *„průběžně plánuji celý rok, ale zveřejnění a přihlašování začíná vždy v březnu. Od té doby komunikuji a plánuji aktivity.“*

Záleží tedy na tom, jak organizátoři mají příměstské tábory koncipovány. Jestliže táboru zůstává stejné téma každý rok, není s plánováním tolik práce, jako když témata obměňujeme. V každém případě všichni informanti začínají s plánováním několik měsíců předem, což osobně považují za základní kámen kvalitně připraveného tábora.

Kód – personální zajištění

Zajistit vhodné personální zajištění na tábory je důležitou částí každého plánování. O2 a O4 našli shodu v tom, že personální zajištění jim naplní jejich kamarádi z jiných táborů, na které jezdí.

O3 dává dohromady pracovníky na tábor již v prosinci, dále dodává, že: *„jako organizace máme už hodně lidí, kteří s námi spolupracují, tudíž je nesháníme, ale bereme z vlastních řad“.*

O1 tvrdí: *„...personál máme naštěstí stálý, proto se s pedagogy domlouváme jen na vyhovujícím termínu tábora, a to tedy půl roku předem.“*

Kód – téma

Na tom, že důležitým faktorem při volbě tématu tábora, je vlastní zájem, se shoduje O2 *„...aby to bavilo zejména mě“*, i O3 *„se snažíme vybírat téma blízké i vedoucím“.*

O1 ovlivňuje věkový rozsah dětí, možnosti prostoru, jeho schopnosti a zkušenosti, O3 je pak při volbě tématu ovlivňován aktuálními trendy.

Těší mě, že je u některých mezi důležitými faktory vlastní zájem organizátorů i vedoucích. Dle mého názoru by měla být samozřejmost vytvářet pro ostatní něco, co baví i mě. Vedoucí toho pak mohou dětem předat mnohem více než jen připravený program z povinnosti

Kód – finance

O2 a O4 se nesetkaly s potížemi ohledně financování tábora. Veškerý rozpočet pro realizaci táborů jim vždy vystačil.

Co se týče sponzorů, O1 říká, že žádné sponzory nemají, ale rodiče dávají příspěvky do kuchyně. O1 přijde, že finanční zajištění je nedostatečné, sponzory žádné nemají a městská část se finančně nezapojuje.

O4 ke sponzorům uvádí, že *“sponzory nemám, ale pokusil jsem se napsat do lokálních supermarketů. Nedošla mi žádná odpověď.”*

O3 říká, že *„...naše příměstské tábory jsou realizované z projektu Evropské unie. Problém vidím v tom, že jde hodně peněz na děti, ale málo peněz na tu personální stránku zajištění toho tábora.“* Ke sponzorství pak O3 dodává: *„sponzoruje nás jedna firma z města. Dostáváme od ní kelímky, brčka a podobně, pak dostáváme od BESIPU nějaké knížky, hry a aktivity.“*

Problém osobně vidím v tom, že finanční zajištění táborů nepůsobí nijak uceleným dojmem. Někde přispívá zřizovatel, někde jdou peníze z různých projektů a grantů, a někde je nutné, aby výdaje táborového rozpočtu pokryly pouze peníze od rodičů. Pro organizátory je pak mnohdy těžké vyjít s tím, co mají k dispozici.

Kód – motivace

K tomu se vůbec stavět jako organizátor a pořádat příměstské tábory je velice důležitá motivace. Moji vidinu té správné motivace naplnil O2, který tvrdí: *„...mojí motivací je skutečnost, že se na něj děti těší a líbí se jim“* a O4, který uvádí: *„...děti. Je skvělé, je vidět se usmívat.“*

Trochu mě zarazila odpověď zbývajících, kdy O3 uvádí, že ho motivuje hlavně pracovní smlouva. Odůvodňuje to následujícím vyjádřením: *“ kvůli projektům pořádáme z 90 procent jenom příměstské tábory ...je to časově náročné vzhledem k tomu, že to plánování je nad rámec mého úvazku.“* O1 motivují žádosti rodičů a to, že musí dát práci zaměstnancům.

Kód – předpoklady vedoucích

Pro organizátory je mimo jiné důležitý i výběr vedoucích a dalších pracovníků, a to ať z hlediska kvalifikace, tak praxe.

O2 tvrdí: *„...pokud bych měl na výběr, upřednostnil bych člověka, který je můj největší kamarád, praxe ani kvalifikace u mě není rozhodující, tu zajišťuji já sám.“*

O4 uvádí: *„...určitě praxe. Je dobré mít nějaký papír o kurzu, ale není to podmínka. Zkušenosti s tábory, kladný vztah k dětem a spolehlivost jsou určitě důležitější.“*

O1 pak uvádí: „...rozhodně praxe. Na našich táborech pracují i studenti od 15 let, kteří mají zkušenost s chozením na příměstské tábory a získávají tak užitečnou praxi. Poté si dělají kurz pedagoga volného času, který jim ale zdaleka nedá tolik, jako přímá zkušenost.“

Až na O3 všichni informanti se shodnou na tom, že přednost by dali někomu, kdo má jakoukoli praxi s dětmi. Dle mého názoru konají správně, jelikož žádný papír nemůže být osvědčenou zárukou kvalit člověka pro práci s dětmi.

DVO 2: Jak organizátoři zajišťují realizaci příměstského tábora?

Kategorie 2: Realizace

Kódy: aktivity, kontrola, stravování, prožitek, dělení dětí, náročnost, reflexe

Po kvalitní přípravě přichází samotná realizace příměstských táborů. Od informantů mě zajímal nejen organizační průběh tábora, ale i jejich pohled na něj.

Kód – aktivity

Vytvořit plnohodnotný program pro děti na každý den není nic jednoduchého, je ale důležité mít stanovený režim dne plný různých aktivit a jeho se pak držet.

O1 uvádí: „...ranní aktivity, oběd, po obědě hraní na hřišti, odpolední aktivity, volný čas do vyzvednutí rodiči“

O2 říká: „...ráno se se sejdeme, program začíná v 9 hodin, ale kvůli práci rodičů jsem v klubovně, kde máme výchozí místo, od sedmi od rána. Po poledni máme oběd a po obědě odpolední program, nějakou hru nebo vyrábění. Když je velké teplo a máme čas, jdeme se koupat a cestou si koupíme zmrzlinu. Rodiče si pro děti chodí v 16 hodin“

Zajímavý poznatek nabídl O3, který se v režimu dne v zásadě neliší od O2, ale tvrdí: „...s dětmi nejedeme v těch horkých dnech nikam k vodě“, na doplňující otázku „Proč?“ pak O3 popisuje: „...protože je to z hlediska zajištění bezpečnosti pro nás velké riziko. Jestliže tam máme 60 dětí, na ně třeba 5 vedoucích včetně zdravotníka a instruktora, tak si prostě nelajskneme a raději třeba uděláme bitvu s balónky“.

Všichni informanti zmiňují různé výtvarné i sportovní aktivity, které zařazují do každého dne trvání tábora. Někteří jezdí i na výlety, které např. O3 v jeho případě zmiňuje jako povinné.

Kód – kontrola

Co se týče kontrol z vnější strany, kontrola krajské hygienické stanice proběhla akorát u O3, jak ale tvrdí: „...přijeli, když jsme byli na výletě nebo mimo areál, takže zkontrolovali akorát táborová kuchyň a jeli domů. Kontrola proběhla za účasti ředitelky organizace a vše bylo v pořádku.“

Dle mého názoru důležitá kontrola by se měla odehrávat ze strany organizátora ke svým podřízeným. Z jejich výpovědí ale vyplývá, že vyloženě své pracovníky na táborech nekontrolují. O1 uvádí: „...jsem sama vedoucí, nemám podřízené, jen kolegy. Nekontroluji je.“, O2 pak uvádí názor: „...pracuji se svými přáteli a není nutné jejich aktivity kontrolovat, děláme většinu věcí spolu.“

O4 tvrdí: „...program předem schvaluji, ptám se, jak to šlo a tak, žádné velké kontroly“.

Ani O3 nekoná žádnou kontrolu, i když zmiňuje: „...dva roky zpátky mě zklamaly dvě holky. Byly často na mobilu a dětem se moc nevěnovaly, promluvila jsem si s nimi a naštěstí to pomohlo“.

Dle mého by zde našlo uplatnění rčení „důvěřuj, ale prověřuj“. Myslím si, že by ze strany organizátorů/hlavních vedoucích měla probíhat kontrola. Ta by pak měla předcházet takovým problémům, které pak musel řešit třeba O3 s používáním mobilních telefonů.

Kód – stravování

Stravování je neméně důležitou částí realizace každého tábora. Ač já osobně jsem si myslel, že z velké části mají organizátoři zajištěné vlastní kuchaře na svých táborech, výpovědi některých informantů mě překvapily. Jediným, kdo uvedl, že jim na táboru zajišťuje stravu vlastní kuchař, byl O3.

Nejvíce mě překvapuje O2, který popisuje: „...jíme po restauracích a jídelnách, večer si děláme toasty a snídaně bývají cereálie s mlékem nebo pečivo, které koupím. Svačiny také nakupuji dopředu nebo jdeme na zmrzlinu. Moje kamarádka jeden den sama uvaří, také si objednáváme pizzu, každý si může dát, jakou chce. Úplná novinka proto pro mě bude letošní Asijská kuchyně, zde si budeme muset vařit a budeme to pak i muset jíst. Nebude se nic objednávat ani nikam chodit.“ Osobně se mi moc líbí nápad udělat tábor na téma, v tomto případě „Asijská kuchyně“ a následně si tak celý týden i s účastníky společně vařit.

O1 uvádí: „...svačiny si děti nosí, obědy máme domluvené s nedalekou restaurací“. O4 pak uvádí: „...stravu nezajišťujeme, tu si musí zajistit sami rodiče“.

Kód – prožitek

Co se prožitků a práce organizátorů s nimi týče, O3 s prožitky účastníků nijak nepracuje, uvádí: „...nijak extra s prožitky nepracujeme, děti je pak třeba vypráví doma rodičům“. S prožitky nijak nepracuje ani O4, i když ho podle jeho vyjádření těší, když dítě s prožitkem odchází.

O2 říká: „...snažíme se o to v dětech vyvolat co nejvíce prožitků, protože chceme, aby se jim u nás líbilo a aby se k nám další rok vrátily“. O1 uvedl, že vždy pracují s nějakým příběhem a že jejich cílem je, aby děti na táboře zažily co nejvíce zážitků, a aby měly na co vzpomínat.

Kód – rozdělení dětí

Jak rozdělit děti v případě, že máme více dětí, než kolik by se jich vešlo do jedné skupiny, řeší každý organizátor.

O1 využívá dělení dle věku, konkrétně 1-3 let, 4-5 let a 6-9 let, O3 pak dělí do třech skupinek od nejmladších po nejstarší.

O2 uvádí: „...tak, jak sami chtějí, ale malé se snažím dávat do jedné skupiny, aby nebyli staršími upozadováni, a mám je pak i více pod kontrolou při vaření nebo jiných aktivitách“.

O4 říká: „snažíme se co nejvíce rovnoměrně podle věku a schopností, taky na stejný počet holek a kluků, sourozence, bratrance ani sestřenice nebo nejlepší kamarády nedáváme k sobě, snažíme se to namíchat“.

Dle mého názoru záleží, které děti na tábor jezdí. Jestliže na tábor přijedou děti, které neznáme, těžko je můžeme rozdělit dle jejich schopností a dovedností, proto se nejčastěji volí právě dělení dle věku. Lépe se pak cíleně připravují aktivity pro danou skupinu. Osobně nesouhlasím s názorem nedávat příbuzné a nejlepší kamarády k sobě z důvodu, že když jsme to tak praktikovali my, setkávali jsme se jak s pláčem, tak i prosbami od rodičů.

Kód – náročnost

Každá realizace jakéhokoli programu bývá psychicky i fyzicky náročná. Většina informantů zmiňuje zejména časovou náročnost. O3 říká: „...den na příměšťáku znamená, že se ráno

na půl sedmou sejdeme a odjíždíme zase o půl sedmé večer, jsme často nevyspalí, a když pak už máte živější děti, tak už se opravdu těšíte na pátek“.

O4 uvádí: „...*je pravda, že na příměstském táboře netrpí vedoucí spánkovým deficitem, ale jsou z dětí unavení, je to psychicky a fyzicky náročné zejména v posledních dnech“.*

O2 se pak setkal i s událostí náročnou na psychiku, kdy ho rodiče obvinili z ublížení dítěti, O3 říká: „...*realizace bývá fyzicky i psychicky náročná, jsme stále na nohou, musíme být ve střehu... jednou mě rodiče obvinili, že jsme během túry nedělali pauzy a jejich dcera musela k lékaři a má problém se srdcem. To samozřejmě nebyla pravda, ale jednalo se o psychicky náročnou situaci“.*

Můj pohled na náročnost je takový, že i když jsou příměstské tábory pouze přes den, i tak jsou velmi fyzicky i psychicky náročné a měl by být při realizaci vyhraněn určitý prostor k psychohygieně, odpočinku a relaxaci.

Kód – reflexe

Reflexe by měla být důležitou součástí každého programu. O1 se vždy na konci dne ptá, jak se dětem tábor líbil, dále uvádí: „...*společně diskutujeme o tom, co se nám ten den povedlo, jak jsme postoupili v celotáborové hře, říkáme si nové poznatky“.* Podobně to má i O4, který zjišťuje, co se dětem líbilo a nelíbilo, a co si odnesly.

O3 uvádí: „...*po skončení poslední aktivity reflektujeme zážitky z celého dne, do sešitu, které má každé dítě, pak nakreslí smajlík podle toho, jak se ten daný den cítil“.*

O4 tvrdí, že po celý den s dětmi řeší různé poznatky, když se dětem něco nelíbí, řeší to hned. Dále dodává: „*před odchodem jinak každý dostane 5 papírových hvězdiček, ty pak hází do naší schránky podle toho, jak se mu ten den líbil. Jedna hvězdička znamená vůbec a pět, že se jim líbilo nejvíc. My pak víme, že máme na táboře 20 dětí x 5, takže když dostaneme aspoň 90 hvězdiček, víme, že se dětem den líbil.*“ Na mou doplňující otázku „*Jak pak zjistíte, z jakého důvodu eventuálně dítě dalo méně, než pět hvězdiček?*“, odpověděl, že vždycky spočítali maximum hvězdiček, takže nad tím nikdy nepřemýšlel.

DVO 3: Jak organizátoři získávají v závěru zpětnou vazbu a v čem vidí výhody a nevýhody pořádání příměstských táborů?

Kategorie 3: Zhodnocení

Kódy: zpětná vazba, výhody, nevýhody

Na závěr rozhovoru jsem se s informanty zaměřil na zpětnou vazbu od dětí a od rodičů, a také na to, v čem spatřují výhody a nevýhody příměstských táborů v porovnání s klasickými pobytovými.

Kód – zpětná vazba

Při závěru jakékoli akce by měla následovat zpětná vazba. V případě příměstských táborů nejen od rodičů, ale hlavně, a především od dětí. Klasickou zpětnou vazbou bývá na konci tábora např. kroužek, kdy děti povídají o tom, jak se jim na táboru líbilo. Od rodičů se zpětná vazba organizátorům dostává hlavně při posledním setkání v poslední den, kdy si své dítě vyzvedávají, tak jak to je u O1.

Pro O2 je zpětná vazba v pozitivním smyslu to, že je tábor velmi brzy zaplněn, tvrdí: „...dostávám ji od rodičů i od dětí automaticky, tábor je hned obsazen, rodiče neskrývají nadšení, takže zpětnou vazbu nevyžadují“. Vyplývá ale z toho, že po konci tábora žádnou zpětnou vazbu od dětí ani rodičů nevyžaduje.

O3 stačí jako zpětná vazba pohledy dětí, o to, jak se dětem tábor líbil se O3 nezajímá. Ke zpětné vazbě od rodičů O3 tvrdí: „...dostává se nám spíš jen ta negativní...hodně často je to na jídlo, třeba kvůli alergiím u dětí. Není v našich silách vyvařovat zvlášť pro 60 dětí“. O3 ale také zmiňuje, že se na poradách zpětnou vazbou dále zabývají a snaží se přijít s nápady.

O4 zmiňuje, že jediná zpětná vazba, jakou kdy od rodičů zažil, byla na stravu. K formě přijímání zpětné vazby O4 uvádí: „...dotazník vyplněný online doma s rodiči, nebo vedoucí vyplňuje na konci tábora dotazník společně s celou skupinkou. Ptáme se nejen na proběhlý tábor, ale i co by děti chtěly příště“.

Co se týká zpětné vazby od personálu, většina informantů uvedla, že po skončení posledního táborového dne se celý tábornický personál sejde a na schůzce proberou všechny skutečnosti a tábor zhodnotí.

Kód – výhody

Co se týká výhod pořádání příměstského tábora, všichni informanti zmiňují jednu, a to tu, že se večer mohou vrátit domů. O1 tvrdí: „...*více energie vedoucích, protože si mohou večer odpočinout*“. O3 ještě dodává: „...*nemusím mít za nikoho zodpovědnost v noci*“.

Pro O2 je ještě výhodou jasně vymezená pracovní doba. To, že je tábor v 16-17 hodin „rozbitý“, nepovažuje O2 za nevýhodu, ale naopak. Může si sám udělat program na večer a zařídit vše, co potřebuje.

O4 o hlavních výhodách říká: „*je méně náročný na přípravu, vedoucí se mohou vyspat, pro rodiče je to hlídání přes den a večer mohou být spolu a to, že ne všechny děti dokáží spát jinde než doma, proto je pro ně příměstský tábor ideální volbou*“.

Příměstský tábor má mnoho výhod. Napadla mě jedna, podle mě důležitá z pohledu rodičů, a to, že příměstský tábor není natolik finančně náročný, jako klasický.

Kód – nevýhody

Samozřejmě najdeme i nějaké nevýhody, mezi ty O1 řadí málo času na vyrábění a jiné dlouhodobé aktivity.

O3 o příměstském táboře říká: „...*příměšťák jako takový není tábor, ale spíš taková celodenní akce pro děti 5x do týdne a hlídárna dětí zaměstnaným rodičům*“. O3 tedy spatřuje nevýhodu v tom, že se vlastně nejedná o žádný tábor z toho důvodu, že není zajištěn nocleh a dále si myslí, že rodiče příměstské tábory vybírají jen jako místo, kde jim někdo pohlídá dítě, zatímco jsou v zaměstnání.

O2 zase vadí, že práce s dětmi není tak intenzivní a zážitky tak silné, jako by tomu bylo na pobytovém táboře.

O4 pak o nevýhodách tvrdí: „...*není to tak moc osobní, nelze připravovat noční hry, děti většinou dokonale znají okolí, takže je nic nepřekvapí, když pak jdeme s dětmi ven, potkáme maminku a dítěti se pak stýská*“.

Líbí se mi, že O4 zmínil právě to prostředí a to, že dítě pak nemá šanci poznávat. Drtivá většina příměstských táborů, které pořádají střediska volného času nebo další organizace, se v prázdninových měsících koná na stejném místě, proto dítě, které jede za celé prázdniny

třeba na pět příměstských táborů, nemůže zažít zvědavost z objevování nového prostředí a celého okolí.

4.7 Závěrečné shrnutí výzkumného šetření

V této kapitole se pokusíme shrnout celé výzkumné šetření, jehož výsledky jsme si představily v předchozí kapitole. Díky informantům a jejich odpovědím na mé otázky, včetně těch doplňujících, jsme mohli nahlédnout do toho, jak probíhá takový příměstský tábor, jak organizátoři přistupují k přípravě, realizaci a závěru takového tábora. V následující části si odpovíme na dílčí výzkumné otázky, které se váží k jednotlivým kategoriím.

Jaké jsou přístupy organizátorů k plánování příměstského tábora? Tato otázka je přímo vázaná ke kategorii „Plánování“. Na základě výpovědí organizátorů se podařilo zjistit, že se samotným plánováním všichni začínají minimálně čtyři měsíce před zahájením tábora. Samotné zajištění personálu není pro organizátory problém, jelikož ve většině případů berou z vlastních řad – buď své známé a kamarády, nebo z řad zaměstnanců organizace, pod kterou tábor pořádají. O tom, že by bylo potřeba shánět personál pomocí různých prostředků (sociální sítě, weby s nabídkami práce...), se žádný z informantů nezmínil. Mezi faktory, které je ovlivňují při výběru tématu, zazněly především: vlastní zájem a aktuální trendy. Tam, kde se už získané názory rozcházel, bylo ve financování táborů. Polovina z nich nemá problém vyjít s plánovaným rozpočtem. Jeden organizátor zmiňuje, že je finanční zajištění nedostatečné, protože žádné sponzory nemají a MÚ nic nepřispívá. Jiný problém vidí další organizátor v tom, že část na rozpočet jde z evropských dotací, ze kterých je určeno hodně peněz na účastníky tábora, ale ne na personální zajištění. Co se týká sponzorů, kromě rodičů žádné nemají až na jednoho organizátora. Toho sponzoruje firma, která jim dodává různé potřeby k běžné spotřebě. Jeden organizátor se zmínil, že se pokoušel sponzorství zajistit, ale bez výsledku. K otázce motivace k pořádání táborů se vyskytla jak ta vnější (povinnosti z pracovní smlouvy, žádosti rodičů), tak ta vnitřní (radost dětí a vlastní zájem). Řeč přišla i na to, zda se při hledání pracovníků k dětem ohlížejí spíše na jejich praxi nebo kvalifikaci. Bez výjimky všichni odpověděli jako klíčovou praxi.

Kategorie „Realizace“ souvisí s otázkou „**Jaké jsou přístupy organizátorů při samotné realizaci příměstského tábora?**“. Co se týká aktivit, které jsou v průběhu dnů na táborech zvolené, tak jsou u všech více méně stejné. Program mají zajištěný jak před obědem, tak po obědě, aktivity pak obsahují různé výtvarné či pohybové činnosti a hry. Rozpor

ve výpovědích nastává mezi jedním a druhým organizátorem, kdy jeden zmiňuje, že se chodí odpoledne při hezkém počasí s dětmi koupat. Druhý to pak ale razantně kvůli bezpečnosti odmítá z důvodu velkého bezpečnostního rizika. Z otázek ohledně kontrol při průběhu tábora vyplynulo, že přímou zkušenost kontroly hygienickou stanicí nemá nikdo z nich. Dále také vyplynulo, že ani jeden z organizátorů přímo nekontroluje své podřízené při práci. Stravování každý tázaný řeší odlišně. Buď stravu nezajišťují vůbec, nebo jsou domluveny s různými stravovacími zařízeními, případně mají svého kuchaře. Jeden z organizátorů v budoucnu plánuje vařit a řešit celé stravování společně s dětmi. Polovina informantů s prožitky účastníků nijak zvlášť nepracuje, jeden se snaží prožitky vyvolávat s cílem, že se dětem tábor bude líbit, a budou se rády vracet. Zbýlý chce, aby díky prožitkům měly děti na co vzpomínat. Děti do skupin všichni dělí dle věku nebo schopností, jeden z nich pak dodává, že příbuzné ani nejlepší kamarády nenechává ve stejných skupinách. Všichni se následně shodují, že psychická a fyzická náročnost samotné realizace táborů je velmi náročná. Informanti si stěžují na spánkový deficit a také na psychicky náročné situace se samotnými rodiči dětí. K reflexi jednotlivých dnů každý uvedl, že se o ni nějakým způsobem snaží, využívají třeba kreslení smajlíků nebo házení hvězdiček do krabice. S dětmi diskutují o tom, co se jim líbilo a nelíbilo.

Poslední dílčí otázkou, na kterou hledáme odpovědi, zní: „**Jak organizátoři získávají v závěru zpětnou vazbu a v čem vidí výhody a nevýhody pořádání příměstských táborů?** Přímou souvisí s kategorií „Zhodnocení“. Řeč byla výhradně o zpětné vazbě. Co se týče dětí a jejich zpětné vazby vzhledem k táborům vyplynulo, že se některým organizátorům dostává hlavně v poslední den tábora, těsně před odchodem domů. Ne ale všem, někteří od dětí zpětnou vazbu nepožadují, jeden dokonce řekl, že ho ani nezajímá. Od rodičů zpětnou vazbu ostatní dostávají poslední den na táboře, když si dítě vyzvedávají, nebo prostřednictvím online dotazníků, které rodiče vyplňují společně s dětmi. Z odpovědí také vyplynulo, že jestliže si rodiče na něco stěžují, je to nejčastěji na stravu. Organizátoři hodnotí celý týden i se svými pracovníky, kdy se po skončení sejdou na schůzce a tábor proberou a vyhodnotí. Závěr byl zaměřen na to, jaké výhody a nevýhody příměstských táborů organizátoři vidí. Mezi výhody často zmiňují volný večer, menší náročnost na přípravu, hlídání dětí zaměstnaným rodičům a to, že je pro některé děti lepší, že tábor neprobíhá přes noc. Nevýhody pak spatřují v nedostatku času na dlouhodobější aktivity nebo v tom, že to vlastně není tábor jako takový, protože zde neprobíhá nocleh. Jednomu organizátorovi vadí, že práce s dětmi není tak intenzivní a zážitky moc silné, na rozdíl od pobytového tábora. Za zmínku rozhodně stojí i nevýhoda zmiňovaná

dalším organizátorem, a to ta, že děti většinou dokonale znají prostředí, kde se příměstský tábor odehrává, takže je nemůže překvapit nic nového.

Domnívám se, že hlavní výzkumná otázka, tedy „**Jaké jsou přístupy organizátorů při pořádání příměstského tábora?**“, byla zodpovězena v rámci výše zpracované analýzy výpovědí všech informantů a v odpovědích na jednotlivé dílčí výzkumné otázky v předešlých odstavcích.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo analyzovat přístupy organizátorů k pořádání příměstských táborů. Výzkum se zaměřoval na tři hlavní části pořádání, a to plánování, realizace a následné zhodnocení.

V teoretické části se práce zabývala tématy pedagogického ovlivňování výchovy ve volném čase, osobnostními a kvalifikačními předpoklady pedagoga volného času, využití zážitkové pedagogiky na příměstských táborech a v závěru i samotnými příměstskými tábory. Příměstské tábory jsou trendem především v poslední době. Rodiče často hledají možnosti, jak pro své děti o prázdninách zajistit smysluplné trávení volného času. Příměstské tábory jsou také častou volbou zaměstnaných rodičů.

Bylo zjištěno, že organizátoři začínají s plánováním brzy, se zajištěním personálu nemívají problémy. U kandidátů na práci na táborech se organizátoři zaměřují více na praxi než na kvalifikaci. Při volbě tématu tábora se řídí vlastními zájmy nebo aktuálními trendy. Financování tábora bývá někdy problematické, zejména pokud nemají k dispozici žádné sponzory, nebo jiné dotace. Někteří organizátoři pořádají příměstské tábory z povinnosti pracovní smlouvy, jiní proto, že rádi vidí radost u dětí, a také z vlastního nadšení. Z dalších poznatků bylo zjištěno, že existují rozpory v názorech organizátorů ohledně bezpečnosti a realizace táborů. Zatímco jeden se chodí s dětmi koupat, druhý to kvůli bezpečnosti odmítá. Kontrolní činnost pracovníků nevykonává žádný z dotázaných organizátorů. Stravování je řešeno různými způsoby, někteří nezajišťují stravu vůbec, jiní spoléhají na externí stravovací zařízení, nebo mají svého kuchaře. Pořádání příměstských táborů je náročné jak na psychickou, tak fyzickou stránku. Pro reflexi jednotlivých dnů organizátoři využívají různé metody. Co se výhod a nevýhod pořádání příměstských táborů z pohledu organizátorů týče, výhody vidí hlavně ve volných večerech, nevýhody pak pozorují v nedostatku času na dlouhodobější aktivity, nebo to, že práce s dětmi není tak intenzivní, a zážitky nejsou tak silné, jako u pobytových táborů. Pokud organizátory zpětná vazba zajímá, dostávají ji poslední tábory před odchodem dětí, nebo prostřednictvím online dotazníků.

Myslím si, že cíl této bakalářské práce může být považován za splněný. Za podpory odborné literatury jsem se opíral ve svém empirickém šetření.

Pokud bych se měl věnovat v budoucnu znovu příměstským táborym, ve výzkumném šetření bych se chtěl věnovat prostředí na příměstských táborech. Z výzkumu totiž také vyplynulo, že možnou nevýhodou může být znalost prostředí, kde se příměstský tábor pořádá, a účastníka tak nemůže překvapit nic nového. Z praxe totiž vím, že letních příměstských táborů se často

účastní děti několikrát za letní prázdniny, a i když je téma táborů vždy jiné, prostředí zůstává více méně stejné. Zajímalo by mě, jak by se dalo prostředí uzpůsobit tak, aby dítě mělo možnost poznávat něco nového a prostředí nepůsobilo stereotypně.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje

BAUMAN, Petr. Současné podoby pedagogiky volného času. *Pedagogika: časopis pro pedagogickou teorii a praxi*. Praha: Státní nakladatelství učebnic, 2012, 62(4), 404-425. ISSN 00313815.

BURDA, Jan a Vladimíra ŠLOSAROVÁ. *Tábory a další zotavovací akce*. Aktualiz. vyd. Praha: NIDM, 2008. ISBN 9788086784595.

FRANC, Daniel, Daniela SOBKOVÁ ZOUNKOVÁ a Andy MARTIN. *Učení zážitkem a hrou: praktická příručka instruktora*. Brno: Computer Press, 2007. Edice aktivit a her. ISBN 9788025117019.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výskumu*. 4., rozš. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2008. ISBN 9788022323918.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 9788073674731.

HANUŠ, Radek a Lenka CHYTILOVÁ. *Zážitkově pedagogické učení*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2816-2.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 8071789275.

HOLEC, Ota. *Instruktorský slabikář*. Praha: Prázdninová škola Lipnice, c1994.

HUIZINGA, Johan. *Homo ludens: o původu kultury ve hře*. Přeložil Jaroslav VÁCHA. Praha: Dauphin, 2000. Studie (Dauphin). ISBN 8072720201.

JIRÁSEK, Ivo a Jakub SVOBODA. *Putování a smysl života: proměna člověka v zimní přírodě*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. Gymnasion. ISBN 9788024447964.

KAPLÁNEK, Michal. *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Praha: Portál, 2017. ISBN 9788026212508.

KIRCHNER, Jiří. *Psychologie prožitku a dobrodružství: pro pedagogiku a psychoterapii*. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 9788025125625.

KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. *Pedagogika voľného času: výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a v praxi*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004. ISBN 8022319309.

NEUMAN, Jan. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě: [od 9 do 99 let]*. Vyd. 3. Ilustroval Petr ĎOUBALÍK. Praha: Portál, 2000. ISBN 8071784052.

NOVOTNÁ, Erika. *Pedagogika voľného času. Teória výchovy mimo vyučovania a vo voľnom čase*. Prešov: Rokus, 2017. ISBN 9788089510580.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika voľného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

PRŮCHA, Jan. *Přehled Pedagogiky: Úvod do studia*. 3. Aktualizované vydání. Praha: Portál, 2009. ISBN 9788073675677.

REITMAYEROVÁ, Eva a Věra BROUMOVÁ. *Cílená zpětná vazba: metody pro vedoucí skupin a učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2012. ISBN 9788026202226.

SLEJŠKOVÁ, Lucie. *Škola zážitkem: zážitková pedagogika při výuce klíčových kompetencí a hodnocení žáků*. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2011. ISBN 9788026010463.

ŠPIŘÍKOVÁ, Ivana a Jan KAČER. *Příměstský tábor*. Brno: Mravenec, 2007. Tábor (Mravenec). ISBN 9788086994390.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 9788073673130.

ZICHA, Miroslav. *Prožitek na táborech. České Budějovice 2017*. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce M. Kočerová.

Internetové zdroje

Česká rada dětí a mládeže. *Poradna ČRDM pro organizace pracující s dětmi a mládeží: Přehled legislativy pro pořádání příměstských táborů* [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <http://poradna.crdm.cz/index.php/primestske-tabory/prehled-legislativy-pro-poradani-primestskych-taboru-309>

Rodiče a letní tábory 2019. *Česká rada dětí a mládeže* [online]. 2019, 22 [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: <https://crdm.cz/wp-content/uploads/rodice-a-letni-tabory-2019-crdm.pdf>

Kdo je to?. *Superia: Kdo je to Aktivizační pracovník? Vysvětlení, význam, co znamená slovo, termín, pojem Aktivizační pracovník? Lidé, profese* [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: https://kdojeto.superia.cz/profese/aktivizacni_pracovnik.php

KNOTKOVÁ, Alena. *Zážitková pedagogika* [online]. Hradec Králové: Gaudeamus, 2022 [cit. 2023-03-19]. ISBN 978-80-7435-873-9. Dostupné z: <https://www.uhk.cz/file/edee/pedagogicka-fakulta/pdf/pracoviste-fakulty/ustav-socialnich-studii/dokumenty/publikace-ke-stazeni/zazitkova-pedagogika.pdf>

KOŠKOVÁ, Lenka. *Fenomén příměstských táborů* [online]. Pardubice, 2018 [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/71280/KoskovaL_FenomenPrimestskych_TH_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Diplomová práce. Univerzita Pardubice.

Odměna či trest? Co ve výchově funguje lépe, radí dětská psychologka. *Babinet* [online]. 2022 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://babinet.cz/clanek-30478-odmena-ci-trest-co-ve-vychove-funguje-lepe-radi-detska-psycholozka.html>

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. [online]. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>.

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví České republiky č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti. [online]. [cit. 2023-03-06]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-106>

Seznam příloh

Příloha A – Úryvek z rozhovoru

Přílohy

Příloha A – Úryvek z rozhovoru s O3

Kdy začínáte s plánováním příměstského tábora? *S plány začínáme někdy v prosinci. V lednu už chceme mít zveřejněnou nabídku táborů na webových stránkách tak, aby se účastníci mohli přihlašovat, proto tak brzo.* **Kolik táborů příměstských v létě pořádáte? Máme na každý prázdninový týden jeden až dva příměstské tábory. Kolik konkrétně vy sama? Já tak čtyři.**

Jak brzo a jakým způsobem se staráte o personální zajištění tábora? *Lidi na tábor sháníme také už v prosinci, chci mít alespoň předběžně seznam lidí, se kterými mohu v létě počítat.* **Kde je sháníte?** *Jako organizace máme už hodně lidí, kteří s námi spolupracují, tudíž je nesháníme, ale bereme je z vlastních řad. Občas se stane, že nám někdo vypadne, nebo potřebujeme zajistit kuchařku, tak se tak nějak poptám po známých.* **Inzerát jste tedy nikdy nedala? Zatím to nebylo potřeba.**

Kvalifikace vs. praxe – komu byste dal přednost v případě, že máte možnost výběru? *Naše organizace požaduje pedagogické minimum k tomu, aby u nás mohl pracovat. Hodně se k nám hlásí třeba učitelé, kteří mají o prázdninách volno. Já osobně bych se asi víc klonila k praxi a k osobnosti toho člověka, protože kvalifikace není žádné zaručení toho, že si bude s dětmi rozumět.*

Jak vnímáte finanční zajištění tábora? Přijde vám podhodnocené, nebo stačí? *Naše příměstšťáky jsou realizované z projektu Evropské unie. Problém vidím v tom, že jde hodně peněz na děti, ale málo peněz na tu personální stránku zajištění toho tábora.* **Jak myslíte hodně peněz na děti a málo na personál?** *Peníze, co jdou vedoucím, nejsou ani minimální mzda. Průměrně si u nás minulý rok vedoucí vydělal asi 3000 Kč, ale na jedno dítě jde suma sumárum včetně jídla nějakých 600 korun na den, což je strašně hodně, když si vezmeme, že za jídlo se za dítě dá nějakých 60–80 korun denně.* **Co pak teda děláte s tím zbytkem?** *No za ten zbytek se pak kupují nějaké odměny. Ono je to tam složitější, protože se za to může kupovat jenom jídlo, na papíry a další potřeby jsou pak určeny jiné peníze. Takže ve čtvrtek večer jedeme do Kauflandu a kupujeme čokolády za stovku, aby ty peníze nepropadly. Ty pak rozdělíme i mezi vedoucí, když jim nemůžeme dát peníze.*